

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”**

Харків
2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”**

(галузь знань 08 “Право”,
напрямок підготовки 081 “Право”,
перший (бакалаврський) освітній рівень)

для студентів 2 курсу
денної форми навчання

Харків
2016

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Адміністративне право” (галузь знань 08 “Право”, напрям підготовки 081 “Право”, перший (бакалаврський) освітній рівень) для студентів 2 курсу денної форми навчання / уклад.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – 101 с.

У к л а д а ч і: Ю. П. Битяк,
В. М. Гаращук,
І. М. Балакарева,
Д. О. Біленська,
І. В. Бойко,
Я. С. Зелінська,
О. Т. Зима,
І. Г. Ігнатченко,
М. С. Ковтун,
Д. В. Лученко,
О. О. Марченко,
Н. П. Матюхіна,
Н. Б. Писаренко,
Я. С. Рябченко,
О. М. Соловйова,
В. А. Сьоміна,
С. А. Федчишин,
О. Б. Червякова,
М. Г. Шульга,
Н. П. Топоркова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 1 від 16.01.2016 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016

1. ВСТУП

Адміністративне право – навчальна дисципліна, під час вивчення якої студенти опановують знання, зокрема, щодо правового забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів громадян у відносинах з органами державного управління (їх представниками), порядку здійснення державного управління, його форм і методів, особливостей управлінського впливу в різних сферах суспільного життя.

Освітній процес організовується завдяки проведенню лекцій, практичних занять, індивідуальних і групових консультацій, виконання студентами самостійних завдань, їх участі в науково-дослідній роботі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати предмет, метод і систему адміністративного права, зв'язок цієї галузі права з іншими галузями права; основні проблеми науки адміністративного права; поняття та особливості адміністративно-правових норм і відносин; суб'єктів адміністративного права та елементи їх статусу; функції, форми і методи державного управління; поняття “адміністративний примус” та види його заходів; поняття та основні риси адміністративної відповідальності; поняття, сутність та підстави дисциплінарної відповідальності за адміністративним правом; поняття, загальні риси та структуру адміністративного процесу; сутність адміністративної юстиції, поняття та завдання адміністративного судочинства в Україні; способи забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні; поняття та види адміністративно-правових режимів; правові засади і організацію управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю;

уміти використовувати отримані знання в практичній діяльності; вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів, які регламентують відносини у сфері державного управління; аналізувати й коментувати відповідні нормативні положення; прогнозувати напрями реформування в зазначеній сфері; користуватися сучасною науковою і спеціальною лі-

тературою, електронними юридичними базами даних, іншими інформаційними джерелами.

Зважаючи на чисельність нормативно-правових актів, що регламентують відносини у сфері державного управління, при вивченні навчальної дисципліни “Адміністративне право” студентам пропонується здійснювати пошук необхідних актів на інтернет-сайті: zakon1.rada.gov.ua.

Список рекомендованої літератури до усіх тем:

Адміністративне право. Альбом схем: навч. посібник / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. М. Гаращук та ін.; Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”. – Харків: Право, 2012. – 160 с.

Адміністративне право. Загальна частина: навч. посібник / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. – Харків: Одиссей, 2011. – 240 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т. О. Коломоєць. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: [у 2 т.] / відп. ред. В. Б. Авер’янов. – Київ: Юрид. думка, 2007. – Т. 1: Загальна частина. – 592 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: [у 2 т.] / відп. ред. В. Б. Авер’янов. – Київ: Юрид. думка, 2009. – Т. 2: Особлива частина. – 600 с.

Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: Золота миля, 2011. – 584 с.

Адміністративне право України. Особлива частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: Золота миля, 2013. – 840 с.

Адміністративне право України: підручник / В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – Харків: Право, 2012. – 656 с.

Антологія української юридичної думки: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. – Том 5 : Поліцейське

та адміністративне право / упоряд.: Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов, І. Б. Усенко; відп. ред. Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов. – Київ : Юрид. книга, 2003.

Загальне адміністративне право: підручник / [І. С. Грищенко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та інші]; за заг. ред. І. С. Грищенка. – Київ: Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: [монографія] / Ю. П. Битяк. – Харків: Право, 2005. – 304 с.

Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні: монографія / В. М. Гаращук. – Харків: Фоліо, 2002. – 176 с.

Европейский суд по правам человека. Избранные решения: в 2 т. – Москва : НОРМА, 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.ru>.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник / В. К. Колпаков. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.

Константий О. В. Джерела адміністративного права України: монографія / О. В. Константий. – Київ: Рада, 2005. – 120 с.

Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.; за ред. В. В. Коваленка. – Київ: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.

Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – 3-тє вид., доповн. та переробл. – Київ: Атіка, 2009. – 608 с.

Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ: Наук. думка, 2007. – 587 с.

Фіночко Ф. Д. Витоки адміністративного права / Ф. Д. Фіночко // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 4. – С. 171–177.

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 11 від 27.06.2014 р.)

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

І. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Предмет, метод і система адміністративного права

Адміністративне право як галузь права. Предмет адміністративного права. Зв'язки адміністративного права з іншими галузями права. Метод адміністративного права. Принципи адміністративного права, особливості їх класифікації. Система адміністративного права. Наука адміністративного права.

Державне управління і виконавча влада

Управління як соціальне явище. Мета та види управління. Поняття, сутність і ознаки державного управління. Суб'єкти та об'єкти державного управління. Принципи державного управління, їх види. Сутність виконавчої влади. Співвідношення виконавчої влади, державного управління та адміністративного права.

Адміністративно-правові норми та відносини

Поняття “адміністративно-правова норма”. Особливості норм адміністративного права. Структура норм адміністративного права. Види адміністративно-правових норм. Реалізація

адміністративно-правових норм. Поняття “джерела адміністративного права”. Система та види джерел адміністративного права. Конституція як основне джерело адміністративного права. Систематизація адміністративного права.

Поняття “адміністративно-правові відносини”. Особливості адміністративно-правових відносин. Види адміністративно-правових відносин. Суб’єкти та об’єкти адміністративно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин.

II. СУБ’ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Громадяни – суб’єкти адміністративного права

Поняття та складові адміністративно-правового статусу громадянина. Адміністративна правоздатність громадянина. Адміністративна дієздатність громадянина. Права та обов’язки громадян у сфері державного управління. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об’єднання та політичні партії

Поняття, ознаки та правове становище органів виконавчої влади. Місце органів виконавчої влади в системі державного апарату. Види органів виконавчої влади. Система органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України в системі органів державної влади.

Центральні органи виконавчої влади, їх види. Міністерства в системі центральних органів виконавчої влади. Інші центральні органи виконавчої влади в організаційно-правовому механізмі виконавчої влади.

Система місцевих органів виконавчої влади. Правові засади організації та діяльності місцевих органів виконавчої влади.

ди. Основні завдання і функції місцевих органів виконавчої влади. Принципи і форми діяльності місцевих органів виконавчої влади. Повноваження місцевих державних адміністрацій. Акти місцевих державних адміністрацій. Територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Повноваження і форми діяльності органів місцевого самоврядування. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування, їх характер та співвідношення. Відносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади.

Поняття і види громадських об'єднань. Порядок створення громадських об'єднань та припинення їх діяльності. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань.

Політичні партії, порядок їх реєстрації. Адміністративно-правовий статус політичних партій.

Державна служба в Україні

Державна служба: поняття, види і принципи. Право на державну службу. Правове регулювання державної служби. Основні напрями державної політики у сфері державної служби.

Державні службовці: поняття і види. Посада та посадова особа: співвідношення понять. Основні права та обов'язки державних службовців. Етика поведінки державного службовця.

Проходження служби в державних органах та їх апараті: поняття і стадії. Прийняття на державну службу. Обмеження, пов'язані з прийняттям та перебуванням на державній службі. Патронатна служба. Випробування при прийнятті на державну службу. Декларування доходів державних службовців. Службова кар'єра. Класифікації посад державних службовців. Ранги державних службовців. Стажування державних службовців. Навчання і підвищення кваліфікації державних службовців. Відповідальність державних службовців. Підстави припинення державної служби.

III. ФУНКЦІЇ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Форми та методи державного управління

Поняття “функції державного управління”. Види функцій державного управління.

Поняття і види форм державного управління. Правові та не правові форми державного управління: поняття та юридичне значення.

Взаємозв'язок функцій і форм державного управління.

Поняття “адміністративно-правові методи” (методи державного управління). Місце адміністративно-правових методів у механізмі державного управління, їх співвідношення з формами та функціями державного управління. Загальні ознаки адміністративно-правових методів. Класифікація методів державного управління.

Правові акти державного управління

Поняття “правові акти державного управління” та їх юридичне значення. Вимоги до актів державного управління та наслідки їх недотримання. Класифікація актів державного управління. Нормативні та індивідуальні акти управління. Адміністративний договір як форма державного управління: ознаки, суб'єктний склад, особливості правового регулювання та сфера застосування.

Адміністративний примус у державному управлінні

Сутність та види державного примусу. Адміністративний примус як вид державного примусу. Поняття та риси адміністративного примусу. Класифікація заходів адміністративного примусу. Поняття, види та особливості застосування заходів адміністративного запобігання та адміністративного припинення. Органи, уповноважені застосовувати заходи припинення правопорушень.

IV. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОМ

Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи. Адміністративне правопорушення, його склад

Поняття та суть адміністративної відповідальності. Основні риси адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.

Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості і місце в системі національного законодавства. Законодавчі основи адміністративної відповідальності.

Зміст та завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення. Повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.

Поняття “адміністративне правопорушення”, його ознаки та відмінність від інших видів правопорушень.

Склад адміністративного правопорушення. Загальний, родовий та безпосередній об’єкти адміністративного правопорушення. Об’єктивна сторона адміністративного правопорушення. Суб’єкт адміністративного правопорушення. Вина як основна ознака суб’єктивної сторони адміністративного правопорушення, її форми. Обставини, що виключають відповідальність за адміністративне правопорушення. Передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу. Звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Система та види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень

Поняття і класифікація адміністративних стягнень. Цілі та види адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосо-

вуються до неповнолітніх.

Загальні правила і строки накладення адміністративних стягнень за адміністративні правопорушення. Обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Накладення стягнення при вчиненні кількох адміністративних правопорушень. Обчислення строків та строки накладення адміністративних стягнень. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.

V. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС. ЗАКОННІСТЬ І ДИСЦИПЛІНА В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Адміністративний процес: зміст і загальні риси. Структура адміністративного процесу. Види проваджень в адміністративних справах

Поняття “адміністративний процес”, його зміст і риси. Принципи адміністративного процесу. Система суб'єктів адміністративного процесу.

Структура адміністративного процесу: провадження, стадії, етапи, дії. Провадження в адміністративних справах, їх види.

Поняття і риси адміністративної юрисдикції.

Завдання, порядок і стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення

Поняття “провадження у справах про адміністративні правопорушення”. Завдання та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення. Обставини, що виключають провадження у справах про адміністративні правопорушення. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. Особи, які мають право складати протокол

про адміністративне правопорушення. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення. Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається. Особи, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення. Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Місце й строки розгляду справи про адміністративне правопорушення. Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення. Види постанов по справах про адміністративні правопорушення. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення. Оскарження та опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення. Рішення по скарзі на постанову по справі про адміністративне правопорушення. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, мета їх застосування та види. Порядок застосування і строки адміністративного затримання.

Право на оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, шляхи його реалізації.

Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення: поняття і критерії визначення.

Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні

Поняття та риси адміністративної юстиції. Адміністративна юстиція у структурі предмета адміністративного права. Моделі адміністративної юстиції. Особливості становлення адміністративної юстиції в Україні. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура. Адміністративне судочинство: поняття та завдання. Принципи адміністративного судочинства. Юрисдикція адміністративних судів. Підсудність адміністративних справ. Право на звернення до адміністративного суду.

Способи забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні: загальна характеристика

Поняття “законність і дисципліна в державному управлінні”. Співвідношення законності і дисципліни. Способи забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні.

Контроль у державному управлінні

Контроль у державному управлінні, його сутність та юридичні підстави. Відмінність контролю від нагляду. Види контролю в державному управлінні. Контроль законодавчої влади. Контроль виконавчої влади. Судовий контроль як спеціфічний вид контролю в державному управлінні. Контрольні повноваження спеціалізованих контролюючих органів.

Державний та недержавний контроль в управлінні: їх співвідношення.

Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні

Звернення громадян та їх види. Вимоги до звернень громадян. Порядок розгляду звернень громадян згідно з Законом України “Про звернення громадян”.

Адміністративно-правові режими. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні

Поняття, ознаки та види адміністративно-правових режимів. Правовий режим надзвичайного стану: умови введення, перелік і межі надзвичайних заходів. Гарантії забезпечення законності в умовах надзвичайного стану. Режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Правовий режим воєнного стану. Режим державної таємниці. Прикордонний режим.

Дозвільна система в Україні, її сутність та значущість.

Ліцензійна система в Україні, її сутність та значущість.

VI. ПРАВОВІ ЗАСАДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ, СОЦІАЛЬНО- КУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ ТА АДМІНІСТРАТИВНО- ПОЛІТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Правові засади і організація управління економі- кою, соціально-культурною сферою та адміністративно- політичною діяльністю

Правове регулювання економіки. Завдання, функції та методи державного управління економікою. Організація та зміст державного управління у сфері економіки. Державний контроль у сфері економіки.

Правове регулювання соціально-культурного будівництва. Завдання, функції та методи державного управління соціально-культурним будівництвом. Організація та зміст державного управління соціально-культурним будівництвом. Державний контроль у сфері управління соціально-культурним будівництвом.

Правове регулювання адміністративно-політичною діяльністю. Завдання, функції та методи державного управління адміністративно-політичною діяльністю. Організація та зміст державного управління адміністративно-політичною діяльністю. Державний контроль у сфері управління адміністративно-політичною діяльністю.

3. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Денна форма навчання

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота

I. Адміністративне право та державне управління – 24 год

1	Предмет, метод і система адміністративного права	6	2	2	4
2	Державне управління і виконавча влада	6	2	2	4
3	Адміністративно-правові норми та відносини	6	2	2	4
	Усього:	24	6	6	12

Суб'єкти адміністративного права – 26 год

4	Громадяни – суб'єкти адміністративного права	6	2	2	4
5	Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та політичні партії	6	2	4	4
6	Державна служба в Україні	6	2	2	4
	Усього:	26	6	8	12

III. Функції, форми та методи державного управління – 25 год

7	Форми та методи державного управління, їх види	2	2	2	4
8	Правові акти державного управління	2	2	2	4
9	Адміністративний примус в державному управлінні	2	2	4	3
	Усього:	25	6	8	11

IV. Відповідальність за адміністративним правом – 22 год

10	Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи. Адміністративне правопорушення, його склад	12	4	4	4

11	Система та види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень	10	2	4	4
	Усього:	22	6	8	8

V. Адміністративний процес. Законність і дисципліна в державному управлінні – 72 год

12	Адміністративний процес: зміст і загальні риси. Структура адміністративного процесу. Види проваджень в адміністративних справах	16	4	4	8
13	Завдання, порядок і стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення	10	2	4	4
14	Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні	10	2	4	4
15	Способи забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні: загальна характеристика	8	2	2	4
16	Контроль у державному управлінні	8	2	2	4
17	Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні	8	2	2	4
18	Адміністративно-правові режими. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні	12	2	4	6
	Усього:	72	16	22	34

VI. Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю – 11 год

19	Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурною сферою та адміністративно-політичною діяльністю	4	2	2	7
	Усього:	4	2	2	7
	Разом:	180	42	54	84

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

(Увага. Зважаючи на реформаційні процеси, що відбуваються в Україні, мінливість законодавства, викладачі, які ведуть практичні заняття, у межах теми заняття можуть корегувати питання для обговорення та умови завдань.

Беручи до уваги більшу кількість годин практичних занять у порівнянні з лекційними, що виділяються для опанування курсу, низка тем “розбита” на підтеми, що мають власну назву. У посібнику вони означені як: (Заняття 1 (або 2) за темою № ____).

Т е м а 1. Предмет, метод і система адміністративного права *(практичне заняття № 1)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Адміністративне право як галузь права, його предмет і метод.
2. Система адміністративного права.
3. Поняття і система джерел адміністративного права.
4. Систематизація адміністративного права.
5. Роль адміністративного права у становленні й розвитку держави.

З а в д а н н я

1. Мешканець Харківської обл. Д. звернувся до Центру надання адміністративних послуг м. Харків із заявою, у якій просив видати йому посвідчення мисливця. Державний адміністратор Центру запропонував Д. заповнити анкету мисливця та додати до заяви дві фотокартки, а також копії паспорту і довідки про присвоєння ідентифікаційного коду. Адміністратор повідомив, що через 30 днів від дати подання заяви Д. має відвідати Центр з тим, щоб з'ясувати вирішення питання щодо ви-

дачі йому посвідчення мисливця. У разі задоволення прохання у той же день Д. зможе отримати відповідний документ.

Чи належать відносини, які виникли в даному випадку, до таких, що становлять предмет адміністративного права? Обґрунтуйте свою відповідь, визначивши ознаки цих відносин.

2. Спираючись на Положення про дозвільну систему, керівник управління поліції анулював виданий А. дозвіл на придбання, зберігання і носіння мисливської гладкоствольної зброї. Рішення прийнято на підставі акта, складеного працівниками поліції, у якому зафіксовано, що А. зловживає спиртними напоями, внаслідок чого перебуває на обліку в наркологічному диспансері за місцем реєстрації постійного місця проживання.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даному випадку. Чи належать ці відносини до таких, що становлять предмет адміністративного права? Охарактеризуйте метод правового регулювання, використаний при побудові норм, що регламентують дані відносини?

3. Комісією, утвореною за рішенням міністра екології та природних ресурсів України, проведена позапланова перевірка дотримання приватним підприємством “Утильсировина” Ліцензійних умов провадження господарської діяльності із проведення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. Голова комісії на вимогу директора приватного підприємства до початку перевірки надав йому роз’яснення щодо підстав та порядку цієї перевірки. Обґрунтовуючи законність даного заходу, посадовець посилався на приписи законів України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, а також на нормативні положення, об’єднані у Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності із проведення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами.

Ознайомтесь із названими вище актами. Визначте, до якої з частин системи адміністративного права – Загальної чи Особливої – належать адміністративно-правові норми, розмі-

щени у кожному з цих документів. Відповідь обґрунтуйте.

Список нормативно-правових актів та літератури

Положення про дозвільну систему: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами: затв. наказом Міністерства екології і природних ресурсів України від 04.11.2011 р., зареєстр. в Міністерстві юстиції України 27.12.2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 2. – Ст. 59.

Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 409 (з наст. змін. та допов.).

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158 (з наст. змін. та допов.).

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 01.09.2015 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 29. – Ст. 389 (з наст. змін. та допов.).

Авер'янов В. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права / В. Авер'янов // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2009. – № 3. – С. 8–14.

Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції / В. Авер'янов // Право України. – 2006. – № 5. – С. 11–17.

Мельник Р. Система вітчизняного адміністративного права та євроінтеграція України: до питання пошуку взаємозв'язку / Р. Мельник // Право України. – 2010. – № 8. – С. 116–122.

Фіночко Ф. Д. Предмет адміністративного права: дискусійна проблематика / Ф. Д. Фіночко // Вісн. АПРН України. – 2005. – № 3. – С. 113–119.

Шевелін Д. А. Диспозитивність в адміністративному

праві – нові ознаки методу правового регулювання [Електрон. ресурс] / Д. А. Шевелін // Форум права. – 2008. – № 1. – С. 453–458. – Режим доступу: <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08sdampr.pdf>

Курило В. І. Про систему джерел адміністративного права України [Електрон. ресурс] / В. І. Курило // Юрид. вісн. – 2009. – № 2. – С. 30–33. – Режим доступу: http://www.nbuiv.v.ua/portal/natural/Npnau/Yur/2009_2/index.html

Т е м а 2 . Державне управління і виконавча влада *(практичне заняття № 2)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Управління як соціальне явище.
2. Поняття та ознаки державного управління.
3. Сутність виконавчої влади.
4. Співвідношення виконавчої влади, державного управління та адміністративного права.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 13. – Ст. 222 (з наст. змін. та допов.).

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 38. – Ст. 385 (з наст. змін. та допов.).

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190 (з наст. змін. та допов.).

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314 (з наст. змін. та допов.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256 (з наст. змін. та допов.).

Демократичні засади державного управління та адміністративне право: монографія / Ю. С. Шемшученко, В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко та ін.; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ: Юрид. думка, 2010. – С. 11–31.

Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право: [монографія] / В. Б. Авер'янов, В. А. Дерещ, А. М. Школик та ін.; за ред. В. Б. Авер'янова. – Київ: Юстиніан, 2007. – С. 9–32.

Ославський М. І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади: [навч. посібник] / М. І. Ославський. – Київ: Знання, 2009. – С. 12–23.

Т е м а 3. Адміністративно-правові норми та відносини *(практичне заняття № 3)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття “адміністративно-правові норми”, їх структура та особливості.
2. Види адміністративно-правових норм.
3. Поняття та особливості адміністративно-правових відносин.
4. Суб'єкти та об'єкти адміністративно-правових відносин.
5. Підстави виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин.

З а в д а н н я

4. Перебуваючи на борту повітряного судна, який виконував рейс Донецьк-Львів, П. гучно співав. Інші пасажирки неодноразово зверталися до П. із проханням припинити спів, однак він не реагував на їх звернення. Бортпровідниця повідомила П., що він порушує правила поведінки на повітряному судні,

чим заважає екіпажу та пасажиром, а тому відносно нього можуть бути застосовані примусові заходи.

Зверніться до Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу та приписів Кодексу України про адміністративні правопорушення й, використовуючи їх, сформулюйте 2 – 3 норми права за класичною структурою. Які ознаки притаманні сформульованим нормам? З огляду на ці ознаки встановіть, чи можна вважати дані норми адміністративно-правовими?

5. Студент 4 курсу юридичного вищого навчального закладу Ц. працював над науковою роботою з адміністративного права, яку він мав намір представити на конкурс. Із метою отримання інформації, необхідної для виконання роботи, Ц. вирішив звернутися до Міністерства юстиції України із запитом, у якому просив повідомити його, які постанови Кабінету Міністрів України були оскаржені фізичними та/чи юридичними особами до суду впродовж 2011-2012 рр. через їх невідповідність закону. Перш ніж надіслати такий запит Ц. дослідив положення Закону України “Про доступ до публічної інформації” і зробив висновок, що Закон складається переважно із адміністративно-правових норм.

Чи згодні Ви з Ц.? Які ознаки притаманні адміністративно-правовим нормам? Наведіть приклади приписів, що включені до тексту Закону України “Про доступ до публічної інформації”. Серед наведених прикладів знайдіть норми: а) регулятивні та охоронні; б) зобов’язуючі, забороняючі та уповноважуючі; в) матеріальні та процесуальні.

6. Назвіть адміністративно-правові відносини:

1) Міністерство освіти і науки України і приватний вищий навчальний заклад щодо перевірки діяльності останнього; 2) студентський профспілковий комітет і студент з приводу надання матеріальної допомоги студенту; 3) громадянин України і особа без громадянства щодо укладення договору купівлі-продажу нерухомості; 4) Міністерство внутрішніх справ України і Міністерство освіти і науки України щодо видання спільного акта; 5) орган внутрішніх справ і громадянин з приводу

складання іспиту на право керувати транспортним засобом; 6) адміністрація підприємства і робітник щодо надання відпустки; 7) громадянин та представник громадського формування з охорони громадського порядку щодо складання останнім протоколу про адміністративне правопорушення.

7. В. вирішив придбати у А. автомобіль. Останній зняв з обліку автомобіль у ДАІ, після чого було укладено договір купівлі-продажу. В. звернувся до ДАІ з проханням поставити автомобіль на облік і додав до заяви всі необхідні документи. Прохання В. було задоволено.

Які правові відносини виникли в даному випадку? Чи належать вони до відносин, що становлять предмет адміністративного права? Обґрунтуйте свою відповідь, визначивши ознаки цих відносин.

Список нормативно-правових актів та літератури

Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 48-49. – Ст. 2024 (з наст. змін. та допов.).

Правила повітряних перевезень пасажирів і багажу: затв. наказом Міністерства інфраструктури України від 30.11.2012 р., зареєстр. в Міністерстві юстиції України 28.12.2012 р. // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 4. – Ст. 136.

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314 (з наст. змін. та допов.).

Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263 (з наст. змін. та допов.).

Константий О. В. Поняття “правового акта державного управління” та його співвідношення з поняттям “джерела адміністративного права” / О. В. Константий // Держ. буд-во та місцеве самоврядування. – Харків: Право, 2002. – № 4. – С. 94–103.

Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. // Держ. буд-во та місцеве самоврядування. – 1993. – № 31. – Ст. 338 (з наст. змін. та допов.).

Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. // Там же. – 2015. – № 23. – Ст. 158 (з наст. змін. та допов.).

Афанасьєв К. Сучасний формат адміністративних правовідносин // К. Афанасьєв // Право України. – 2008. – № 11. – С. 20–26.

Курінний Є. В. Проблематика класифікації адміністративно-правових відносин за їх видами / Є. В. Курінний // Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ України. – 2003. – № 2. – С. 112–119.

Т е м а 4. Громадяни – суб'єкти адміністративного права *(практичне заняття № 4)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та складові адміністративно-правового статусу громадянина.
2. Адміністративна правосуб'єктність громадянина.
3. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

З а в д а н н я

8. Громадянин Республіки Білорусь А. 22 січня 2015 р. прибув в Україну строком на 3 місяці до свого сина, який мешкає в м. Чернігів, а 10 травня 2015 р. А. був притягнутий до адміністративної відповідальності за ст. 203 КУпАП. Через місяць Головне управління Державної міграційної служби України у Чернігівській обл. винесло рішення про примусове повернення А. на батьківщину впродовж 30 днів. Однак А. не виконав дане рішення, мотивуючи це відсутністю коштів для придбання квитка.

Які примусові заходи можуть бути застосовані до А.? Посилаючись на нормативні приписи, визначте порядок їх застосування.

9. П'ятнадцятирічний М. проживав із батьками у приватному будинку. Згодом його батьки придбали за договором купівлі-продажу квартиру. Тоді М. звернувся до районного відділу міграційної служби із заявою про реєстрацію його місця проживання за адресою знаходження цієї квартири. У реєстрації М. було відмовлено із посиланням на те, що квартира належить батькам М., а не йому, проте М. вважав, що такою відмовою порушено його право на вільний вибір місця проживання.

Чи порушено в даній ситуації право М.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

10. До головного управління містобудування та архітектури районної державної адміністрації 1 березня 2014 р. звернувся Т. із запитом щодо надання інформації про земельні ділянки комунальної форми власності у межах району не надані у користування, що можуть бути використані під забудову. Відповідь він отримав 25 березня 2014 р., у якій зазначалося, що така інформація обмежена в доступі і не може бути надана.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З'ясуйте відмінності у порядку надання відповідей на інформаційні запити від порядку розгляду звернень громадян.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. // Там же. – 2011. – № 32. – Ст. 314 (з наст. змін. та допов.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. // Там же. – 1996. – № 47. – Ст. 256 (з наст. змін. та допов.).

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. // Там же. – 1992. – № 48. – Ст. 650 (з наст. змін. та допов.).

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 83. – Ст. 3014 (з наст. змін. та допов.).

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України від 11.12.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 232 (з наст. змін. та допов.)

Бойко І. В. Роль адміністративного права у формуванні правового статусу людини і громадянина / І. В. Бойко // Вісн. АПРН України. – 2013. – № 2 (73). – С. 157–165.

Бойко І. В. Охорона й захист персональних даних адміністративно-правовими засобами / І. В. Бойко // Вісн. НАПРН України. – 2011. – № 4 (67). – С. 144–152.

Червякова О. Б. Щодо складників адміністративно-правового статусу громадян як учасників інформаційних відносин / О. Б. Червякова // Пробл. законності. – Харків: Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, 2011. – Вип. 114. – С. 134–142.

Т е м а 5. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та політичні партії

Заняття № 1. Органи виконавчої влади *(практичне заняття № 5)*

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки та правове становище органів виконавчої влади.
2. Система та види органів виконавчої влади.
3. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади.
4. Центральні органи виконавчої влади, їх види.

З а в д а н н я

11. Наукою адміністративного права вироблено різні критерії класифікації органів виконавчої влади, а саме за: рівнем знаходження органу в системі виконавчої влади, територіальним масштабом його діяльності, характером компетенції, по-

рядком вирішення підвідомчих питань, предметом спрямованості компетенції органу виконавчої влади.

На основі аналізу чинного законодавства України дайте характеристику за вищевказаними критеріями наступним органам виконавчої влади: Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Національне агентство України з питань державної служби, Міністерство охорони здоров'я України, Державне агентство водних ресурсів України, Державна фінансова інспекція України, обласна державна адміністрація, Головне управління Національної поліції в Харківській області.

12. На засіданні уряду розглядався проект акта, яким визначався порядок пропуску через кордон України транспортних засобів перевізників. У процесі обговорення документа з'ясувалося, що для запровадження зазначеного порядку необхідно вирішити питання про кількість підрозділів митних органів, які здійснюватимуть контроль у даній сфері. У результаті було прийнято два документи: одним затверджено порядок здійснення контролю, а другим – доручено Державній фіскальній службі України забезпечити встановлення оптимальної кількості відповідних підрозділів.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які акти можуть бути прийняті урядом у даному випадку?

13. *Складіть схеми підпорядкування вказаних нижче органів виконавчої влади:*

1) Кабінет Міністрів України, Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області, відділ цивільного захисту у Балаклійському районі Харківської області, Міністерство оборони України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, райвійськкомат, облвійськкомат, Генеральний штаб Збройних Сил України;

2) Міністерство фінансів України, Державна аудиторська служба України, Кабінет Міністрів України, Регіональне відділення Фонду державного майна по Харківській області;

3) Харківська обласна державна адміністрація, Чугуївська районна державна адміністрація Харківської області, Кабі-

нет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Головне управління юстиції у місті обласного значення, районне управління юстиції.

14. Наказом Міністра юстиції України були створені територіальні органи Міністерства юстиції України, визначено їх перелік, а також затверджено Положення про Головні управління юстиції Міністерства юстиції України в областях та місті Києві. У цьому Положенні встановлено підпорядкованість цих органів безпосередньо Кабінету Міністрів України.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Визначте порядок створення міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: затв. Указом Президента України від 16.01.2013 р. // Там же. – 2013. – № 5. – Ст. 154.

Положення про Державну фінансову інспекцію України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 64. – Ст. 1764. (чинне до прийняття нормативного акту, що визначить діяльність Державної аудиторської служби України)

Положення про Міністерство юстиції України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. // Там же. – 2014. – № 54. – Ст. 1455.

Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 р. // Там же. – 2011. – № 41. – Ст. 1677.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. // Голос України. – 2014. – № 39. – Спецвипуск.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від

09.04.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190 (з наст. змін. та допов.)

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2015 р. // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 74. – Ст. 2105.

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011р. // Там же. – 2011. – № 38. – Ст. 385 (з наст. змін. та допов.)

Авер'янов В. Б. Удосконалення організації та діяльності системи органів виконавчої влади з урахуванням європейських принципів і стандартів / В. Б. Авер'янов, А. А. Пухтецька // Ча-соп. Київ. ун-ту права. – 2010. – № 4. – С. 110-117.

Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади [Електронний ресурс] / М. Демкова. – Режим досту-пу: <http://www.Justinian.com.ua/article.php?id=2614>.

Права громадян у сфері виконавчої влади : адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту : [монографія] / кол. авт. ; за заг. ред. В. Б. Аверянова. – Дніпропетровськ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Дніпро-петр. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2008.

Стеценко С. Г. Виконавча влада в Україні: особливості формування та повноваження у світлі конституційної реформи / С. Г. Сте-ценко // Административное право и процесс. – 2011. – № 2. – С. 45–48.

Т е м а 5. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та політичні партії

Заняття 2. Органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та політичні партії *(практичне заняття № 6)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, ознаки та правове становище органів місцевого самоврядування в Україні.
2. Громадські об'єднання в Україні.
3. Політичні партії в Україні.

З а в д а н н я

15. Громадянин С. звернувся до міськради міста А. з вимогою зареєструвати утворене ним особисто громадське об'єднання, яке мало за мету контроль якості пального на АЗС. У Статуті об'єднання передбачалося, що гр. С. особисто має право звертатися "...до відповідних державних органів контролю...", які обов'язково "...мусять надавати йому офіційні висновки щодо якості пального". Міськрада відмовила С. у реєстрації громадського об'єднання.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтований висновок щодо правомірності (неправомірності) відмови С. у реєстрації громадського об'єднання.

16. Військовослужбовці однієї з військових частин України спрямували листа до Мін'юсту України, в якому вони повідомляли, що ними утворена нова політична партія "Військова партія України", що має на меті реформувати політичну систему України та, зважаючи на політичну ситуацію у країні, посилити централізоване управління. У листі вони також вимагали внести їх нову партію до списків партій, "...які йдуть на найближчі вибори".

Проаналізуйте ситуацію. Як має діяти Мін'юст?

17. До голови районної державної адміністрації К. звернувся зі скаргою на бездіяльність селищного голови. У скарзі К. зазначав, що він три місяці тому подав селищному голові заяву про організацію регулярного безкоштовного підвезення до навчального закладу і додому школярів, які мешкають у селі. Від селищного голови К. відповіді не отримав. Голова районної державної адміністрації повідомив К., що селищна рада та її голова не підпорядковуються районній державній адміністрації, а тому він не має повноважень розглядати такі скарги.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на скаргу К.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // Там же. – 1997. – № 24. – Ст. 170 (з наст. змін. та допов.).

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. // Там же. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190 (з наст. змін. та допов.).

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р // Там же. – 2013. – № 1. – 0Ст.1(з наст. змін. та допов.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. // Там же. – 1996. – № 47. – Ст. 256 (з наст. змін. та допов.).

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // Там же. – 2001. – № 23. – Ст. 118 (з наст. змін. та допов.)

Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 25. – Ст. 283 (з наст. змін. та допов.).

Віхляев М. Ю. Співвідношення понять “суб’єкти адміністративного права” та “суб’єкти адміністративних правовідносин” у контексті розгляду громадських об’єднань як суб’єктів адміністративного права / М. Ю. Віхляев // Право і суспільство. – 2013. – № 3. – С. 50–57.

Соловйова О. М. Організаційно-правові засади формування і діяльності відділів та управлінь місцевої державної адміністрації: монографія / О. М. Соловйова. – Харків: Право, 2006. – С. 7–51.

Коломоєць Т. Органи місцевого самоврядування як особливий різновид колективних суб’єктів адміністративного права / Т. Коломоєць, П. Лютіков // Право України. – 2012. – № 6. – С. 209–217.

Петришина М. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості / М. Петришина // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. – 2012. – № 1 (68). – С. 66–75.

Трачук П. А. Поняття місцевої публічної влади: сутність,

зміст та форма / П. А. Трачук // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2011. – № 1. – С. 94–98.

Юрковська Л. Г. Основні етапи становлення та розвитку органів самоорганізації населення в незалежній Україні / Л. Г. Юрковська // Право і суспільство. – 2011. – № 1. – С. 99–105.

Т е м а 6. Державна служба в Україні *(практичне заняття № 7)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Державна служба: поняття, принципи та види.
2. Правове регулювання державної служби.
3. Державні службовці: поняття та види.
4. Правовий статус державних службовців.
5. Особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців.

З а в д а н н я

18. *З'ясуйте, виокремивши статусні ознаки державних службовців, які з перелічених посад належать до посад державних службовців?*

1. Заступник голови обласної державної адміністрації.
2. Міністр внутрішніх справ України.
3. Секретар Київської міської ради.
4. Директор підприємства “Краснокутський маслозавод”.
5. Директор загальноосвітньої школи.
6. Голова Державної пенітенціарної служби України.
7. Радник Президента України.

19. Стосовно начальника управління районної державної адміністрації В. було складено протокол про вчинення корупційного правопорушення. У протоколі зазначалося, що В., перебуваючи на посаді державного службовця, займається викладацькою діяльністю, тим самим порушує вимогу щодо обмеження сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Суддя, розглянувши справу про корупційне правопорушен-

ня, виніс постанову про звільнення В. із посади начальника управління районної державної адміністрації.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

20. Голова обласної державної адміністрації подав у відставку, мотивуючи своє рішення принциповою незгодою з позицією Кабінету Міністрів України щодо вирішення деяких питань управління державними справами.

З'ясуйте, який орган або посадова особа і в які строки вправі прийняти відставку. Які правові наслідки тягне за собою відмова у відставці?

21. В одному з управлінь Міністерства освіти і науки України проводилась атестація державних службовців. Державним службовцям К. і Т. про проведення їх атестації було повідомлено за п'ять днів до засідання атестаційної комісії.

На засіданні атестаційної комісії, яка складалася з двох членів – голови та секретаря, було прийнято рішення про невідповідність К. і Т. обійманним посадам. За наказом міністра К. і Т. звільнено з посад як таких, що “не пройшли атестацію”.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи законне рішення міністра про звільнення К. і Т.? В якому порядку проводиться атестація державних службовців? Куди К. і Т. можуть звернутися за захистом своїх прав?

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. // Там же. – 1993. – № 52. – Ст. 490 (з наст. змін. та допов.)

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. // Там же. – 2014. – № 49. – Ст. 2056 (з наст. змін. та допов.).

Положення про проведення атестації державних службовців: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 1-2. – Ч. 1. –

Ст. 27 (з наст. змін. та допов.).

Порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 8. – Ст. 351 (з наст. змін. та допов.).

Порядок проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.2000 р. // Там же. – 2000. – № 24. – Ст. 1004 (з наст. змін. та допов.).

Державна служба у сфері виконавчої влади: зміст і стратегія реформування / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. // Виконавча влада і адміністративне право. – Київ: Ін Юре, 2002. – С. 331–418.

Матюхіна Н. П. Формування та розвиток вищого корпусу державної служби як один із пріоритетів державної політики у сфері державної служби / Н. П. Матюхіна // Особистість. Суспільство. Право. – Полтава, 2012. – С. 234–239.

Кравченко О. О. Управління державною службою в Україні: на шляху до вдосконалення / О. О. Кравченко. – Сімферополь: Крим. письменник, 2010. – С. 1–34, 59–71.

Т е м а 7. Форми, функції та методи державного управління *(практичне заняття № 8)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття “функції державного управління”.
2. Форми державного управління, їх види.
3. Методи державного управління, їх види.

З а в д а н н я

22. Статтею 52 Податкового кодексу України передбачено, що за зверненням платників податків контролюючі органи надають безоплатно консультації з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства. Пункт

52.2 вказаної статті встановлює, що податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому її надано.

Наказом Державної фіскальної служби України затверджено Узагальнюючу податкову консультацію щодо окремих питань оподаткування туropераторської та турагентської діяльності.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Яка форма управлінської діяльності обрана в даному випадку Державною фіскальною службою України?

23. Певні органи виконавчої влади прийняли наступні акти:

Міністерство охорони здоров'я України видало наказ “Про затвердження Порядку заборони застосування лікарських засобів, у тому числі медичних імунобіологічних препаратів”,

Кабінет Міністрів України затвердив Порядок державної реєстрації та перереєстрації іноземних інвестицій та їх анулювання.

Які методи застосовані у наведених сферах державного управління? Відповідь обґрунтуйте.

24. *На підставі аналізу Закону “Про Кабінет Міністрів України” визначте форми, функції та методи діяльності Уряду України.*

25. У зв'язку з поширенням у місті захворювання на кір у медичних закладах робили профілактичні щеплення всім громадянам віком до 50 років. Однак В. відмовився від щеплення, вважаючи це справою добровільною. Лікар попередив його, що щеплення може бути зроблено примусово. Будучи впевненим у тому, що примус можливий лише у разі вчинення правопорушення, В. звернувся до управління охорони здоров'я з проханням роз'яснити йому порядок проведення профілактичних щеплень.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на звернення В.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. // Там же. – 2011. – № 38. – Ст. 385 (з наст. змін. та допов.).

Податковий кодекс України // Там же. – 2010. – № 92. – Ст. 3248 (з наст. змін. та допов.).

Про державну прикордонну службу: Закон України від 03.04.2003 р. // Там же. – 2003. – № 17. – Ст. 740 (з наст. змін. та допов.).

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. // Там же. – 1994. – № 27. – Ст. 218 (з наст. змін. та допов.).

Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. // Там же. – 2000. – № 29. – Ст. 228 (з наст. змін. та допов.).

Правові акти управління як провідна форма реалізації повноважень органів виконавчої влади / за заг. ред. В. Б. Авер'янова // Виконавча влада і адм. право. – Київ: Ін Юре, 2002. – С. 284–289.

Мацелик Т. О. Функції органів виконавчої влади: окремі питання [Електрон. ресурс] / Т. О. Мацелик // Наук. вісн. КНУВС. – 2010. – № 1. – С. 54–61. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvknvvs/2010_1/matseluk.htm

Тема 8. Правові акти державного управління (практичне заняття № 9)

Питання для обговорення

1. Правові акти державного управління, їх значущість, особливості та відмінності від інших актів.
2. Класифікація актів державного управління.
3. Реєстрація і дія актів державного управління.

4. Підстави і наслідки припинення дії актів державного управління.

З а в д а н н я

26. Проаналізуйте зміст ст. 7 “Місцевий референдум” та ст. 59. “Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування” Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.

Чи можна зробити висновок, що місцеві ради приймають правові акти державного управління? Яка правова природа актів місцевих рад?

27. Отримавши студентський квиток, студент З. нахвалювався перед друзями, що тепер в нього є нормативний документ, який надає йому право пільгового проїзду у громадському транспорті.

Чи має рацію студент З.? Проаналізуйте правову природу правового акта державного управління, службового документа та документа, який посвідчує особу.

28. С. і К., аналізуючи Рішення Конституційного Суду № 23-рп/2010 від 22.12.2010 р., відповідно до якого положення ст. 14¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення “Відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів” втратили чинність як такі, що є неконституційними, зробили висновок, що Конституційний Суд України прийняв акт державного управління.

Чи є вірним їх висновок? Наведіть свою точку зору з цього приводу.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996 – № 49. – Ст. 272.

Концепція адміністративної реформи в Україні. – Київ, 1998 р.

Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997р. // Голос України. – 26 червня 1997 р. (зі змінами).

Положення про державну реєстрацію нормативних актів міністерств та інших органів державної виконавчої влади, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 р. // Урядовий кур'єр. – 18 лютого 1992 р. (зі змінами).

Горьова С. Л. Класифікація норм адміністративного права: проблеми методології // Право України. – 1998. – № 12.

Коломоець Т. Принципи кодифікації адміністративно-деліктного законодавства України / Т. Коломоець, І. Федоров // Право України. – 2006. – № 6. – С. 14–18.

Тимошук В. П. Адміністративні акти : процедура прийняття та припинення дії : [монографія] / В. П. Тимошук. – Київ: Конус-Ю, 2010.

Федоров І. Кодифікація адміністративно-деліктного законодавства України деякі аспекти запозичення зарубіжного досвіду / І. Федоров // Право України – 2005. – № 12. – С. 83.

Т е м а 9. Адміністративний примус в державному управлінні

Заняття 1. Загальне поняття адміністративного примусу в Україні

(практичне заняття № 10)

Питання для обговорення

1. Переконання та примус у регулюванні суспільних відносин. Їх значущість та співвідношення.

2. Поняття і риси адміністративного примусу.
3. Класифікація заходів адміністративного примусу.

З а в д а н н я

29. Даючи характеристику переконанню, студент А. запропонував таке визначення: “Переконання – це низка заходів, які провадяться правоохоронними органами задля наведення порядку в поведінці громадян. Зовні вони проявляються у: 1) винесенні догани керівниками підприємств, організацій, установ; 2) накладенні штрафів на порушників; 3) тимчасовому обмеженні волі, інших заходах, передбачених чинним законодавством».

Чи є таке визначення вірним? Запропонуйте власну характеристику переконанню.

30. Наводячи приклади застосування адміністративного примусу, студент Б. згадав “власний досвід”, відповідно до якого його було покарано батьками за те, що він повернувся з вечірки на дві години пізніше терміну, який йому встановили батьки.

Чи можна в таких випадках батьківський вплив розглядати як адміністративний примус?

С п и с о к л і т е р а т у р и

Авер’янов В. Б. Нове ставлення до прав людини – мета реформування українського адміністративного права / В. Б. Авер’янов // Юрид. Україна. – 2005. – № 5. – С. 31–35.

Кириленко Є. Співвідношення заходів державного примусу, адміністративної та інших видів юридичної відповідальності / Є. Кириленко, О. Тунтула // Вісн. прокуратури. – 2010. – № 11. – С. 99–103.

Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: [монографія] / Т. О. Коломоець. – Запоріжжя: Поліграф, 2004. – 404 с.

Коліушко І. Поняття адміністративного примусу потребує ґрунтового переосмислення / І. Коліушко, О. Банчук //

Право України. – 2010. – № 4. – С. 307–313.

Комзюк А. Т. Адміністративний примус: деякі загальні проблеми дослідження та правового регулювання в контексті забезпечення прав людини / А. Т. Комзюк // Право України. – 2004. – № 4. – С. 46–49.

Небрат О. О. Деякі аспекти застосування адміністративного примусу при здійсненні охорони громадського порядку [Електрон. ресурс] / О. О. Небрат // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 465–470. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FT/2009-3/09_pooogp.pdf

Т е м а 9. Адміністративний примус в державному управлінні

Заняття 2. Заходи адміністративного запобігання та адміністративного припинення *(практичне заняття № 11)*

Питання для обговорення

1. Сутність, мета та підстави застосування заходів адміністративного попередження (запобігання).

2. Сутність, мета і види заходів адміністративного припинення.

З а в д а н н я

31. Державний інспектори з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки проводив перевірку дотримання правил пожежної безпеки у супермаркеті ТОВ “Сніг” і виявив низку порушень. Зокрема, не дотримано вимог щодо обладнання торговельної зали, відсутній запасний вихід, що створює загрозу виникнення пожежі та перешкоджає евакуації людей. За результатами перевірки директорові ТОВ “Сніг” було направлено припис про усунення виявлених порушень, а також припинено роботу супермаркета. Директор був не згоден із такими діями. На його думку, слід встановити винуватих у недотриманні пра-

вил протипожежної безпеки й притягнути їх до відповідальності, а не створювати умови, за яких юридична особа несе збитки.

Дайте мотивовану відповідь на скаргу. Охарактеризуйте заходи адміністративного примусу, які були застосовані в даній ситуації.

32. Відносно Ф., який відбув покарання у виді позбавлення волі, встановлено адміністративний нагляд. Ф. проживав у кімнаті приватного будинку, яку наймав у його власника Т.

Коли до помешкання завітав поліцейський, Ф. відмовився його впускати, мотивуючи тим, що на такі дії необхідно отримати згоду власника будинку.

Чи може поліцейський застосовувати примус у даній ситуації? Якщо так, то які примусові заходи можуть бути вжиті? Що буде підставою для їх застосування? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

33. Н., який учинив дрібне хуліганство, був затриманий поліцейським за допомогою співробітника митної служби, який проходив поблизу. Працівник міліції вдягнув на нього наручники та наніс йому удар гумовою палицею за те, що той відмовився сідати в патрульну машину.

Визначте правомірність дії поліцейського. Якщо Ви зробите висновок, що вони неправомірні, складіть проект скарги. Що змінилося б у ситуації за умови, що палицю й наручники застосував співробітник митної служби?

Список нормативно - правових актів та літератури

Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.

Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: затв. постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. // Зб. постанов Уряду УРСР. – 1991. – № 3. – Ст. 18 (з наст. змін. та допов.).

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455 (з наст. змін. та допов.).

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

Коломоець Т. О. Класифікація заходів адміністративного примусу / Т. О. Коломоець // Право України. – 2003. – № 2. – С. 105–111.

Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: [монографія] / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 336 с.

Комзюк А. Т. Сутність, значення та види заходів адміністративного припинення, що застосовуються в діяльності міліції / А. Т. Комзюк // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – Вип. 16. – Харків Нац. ун-т внутрішніх справ, 2001. – С. 131–137.

Троянський О. А. Місце адміністративно-запобіжних заходів у системі адміністративного примусу / О. А. Троянський // Держава та регіони. Сер. Право. – 2010. – Вип. 3. – С. 99–102.

Т е м а 10. Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи. Адміністративне правопорушення, його склад

Заняття 1. Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи *(практичне заняття № 12)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та основні риси адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.

2. Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості і місце в системі національного законодавства.

З а в д а н н я

34. Надаючи визначення поняття “адміністративна відповідальність”, студент В. зазначив, що це система правопорушень, за які законодавством встановлені види стягнень, передбачені КУпАП.

Чи має він рацію? Якщо ні, то в чому він помиляється?

35. Характеризуючи законодавство України про адміністративні правопорушення, студент Д. підкреслив, що до нього належить не тільки КУпАП, а й інші закони, які регулюють питання притягнення порушників до адміністративної відповідальності.

Чи правий Д? Чи повна його відповідь? Якщо вважаєте, що не повна – доповніть.

36. Державний інспектор з нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки наклав на військовослужбовця К. штраф у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за грубе порушення правил пожежної безпеки. У постанові про накладення штрафу зазначалося, що К. у своїй квартирі збудував камін та розташував вихід димового ходу у вікні.

Чи законні дії інспектора? В якому порядку може бути притягнутий до відповідальності військовослужбовець К. та які примусові заходи можуть бути до нього застосовані?

С п и с о к л і т е р а т у р и

Венедіктов В. С. Критерії розмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності / В. С. Венедіктов // Пробл. систематизації законодавства України про адмін. правопорушення: у 2-х ч. – Сімферополь, 2006. – Ч. 1. – С. 17–23.

Кириленко Є. Співвідношення заходів державного примусу, адміністративної та інших видів юридичної відповідальності / Є. Кириленко, О. Тунтула // Вісн. прокуратури. – 2010. – № 11. – С. 99–103.

Коліушко І. Поняття адміністративної відповідальності

та адміністративного правопорушення в сучасному українському праві / І. Коліушко, О. Банчук // Право України. – 2008. – № 4. – С. 31–37.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В. К. Колпаков. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – С. 21–96.

Новак О. Д. Правові засади дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні : монографія / О. Д. Новак; за заг. ред. В. В. Зуй. – Харків : Право, 2015. – 200 с.

Т е м а 10. Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи. Адміністративне правопорушення, його склад

Заняття 2. Адміністративне правопорушення, його склад *(практичне заняття № 13)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та риси адміністративного правопорушення.
2. Склад адміністративного правопорушення.
3. Суб'єкти адміністративного правопорушення.

37. За рішенням державного інспектора рибоохорони П. було притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення правил рибальства. У постанові про накладення адміністративного стягнення зафіксовано, що П. у незаконний спосіб, використовуючи сітку, ловив рибу у ставку, орендованому ТОВ “Світанок”. Юрист К. підрозділу рибоохорони з рішенням не погодився. Він зауважив, що П., на його думку, повинен відповідати за дрібне викрадення чужого майна.

Порівняйте склади правопорушень, про які йдеться у завданні, та висловіть свою точку зору щодо обґрунтованості позиції юриста.

- 38.** Сімнадцятирічний С. та дванадцятирічний К., які

їхали в трамваї разом зі своїм батьком, не заплатили за проїзд. Факт безквиткового проїзду виявив контролер комунального підприємства “Міськелектротранспорт” і запропонував С. і К. сплатити штраф на місці вчинення правопорушення. Вони відмовилися зробити це, посилаючись на те, що не мають грошей і взагалі не можуть нести відповідальності, адже не досягли віку, з якого вона настає.

Проаналізуйте ситуацію та визначте, хто у даному випадку має нести відповідальність. З якого віку настає адміністративна відповідальність? Які особливості притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб?

39. У провадженні у справі про дрібне хуліганство Т. брав участь як свідок. При розгляді справи в суді він відмовився давати пояснення, посилаючись на те, що нічого не пам’ятає. Судовий розпорядник склав протокол про вчинення Т. правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 185³ КУпАП. Суддя розглянув справу стосовно Т. і наклав на нього штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Чи відповідає закону постанова стосовно Т.? Відповідь обґрунтуйте.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про міський електричний транспорт: Закон України від 29.06.2004 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 548 (з наст. змін. та допов.).

Правила користування трамваєм і тролейбусом у містах України: наказ Мінбуду України № 329 від 09.10.2006 р. // Офіц. вісн. України – 2006. – № 50. – Ст. 3366.

Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 29. – Ст. 1099.

Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. //

Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.

Коломоєць Т. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні / Т. Коломоєць, Ю. Куразов // Слово Нац. школи суддів України. – 2013. – № 1 (2). – С. 105–114.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В. К. Колпаков. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – С. 97–110.

Т е м а 11. Система та види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень

Заняття 1. Система та види адміністративних стягнень (практичне завдання № 14)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Цілі адміністративних стягнень, їх види.
2. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

З а в д а н н я

40. Інспектор (співробітник поліції) 14 лютого 2014 р. склав стосовно М., 1949 р. народження, протокол про вчинення адміністративного правопорушення, за яке ч. 1 ст. 130 КУпАП, передбачена відповідальність, і направив протокол до суду.

Суд 18 квітня 2014 р., розглянувши матеріали справи про адміністративне правопорушення, виніс постанову про накладення адміністративного стягнення у виді громадських робіт строком десять годин.

Обґрунтуйте законність рішення суду. Як Ви вважаєте, чи є підстави для оскарження постанови суду?

41. До суду 2 жовтня 2015 р. надійшов протокол про адміністративне правопорушення відносно К., в якому зазначено, що він 8 вересня 2015 р. керував автомобілем, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння. Від проходження медичного огляду на стан алкогольного сп'яніння К. відмовився. Зазначене правопорушення К. повторно вчинив протягом року.

Суд, дослідивши матеріали справи, притягнув К. до адміністративної відповідальності і наклав на нього стягнення у виді оплатного вилучення транспортного засобу.

Чи законне рішення суду стосовно К.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>

Коломоєць Т. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні / Т. Коломоєць, Ю. Куразов // Слово Нац. школи суддів України. – 2013. – № 1 (2). – С. 105–114.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник / В. К. Колпаков. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – С. 97–110.

**Тема 11. Система та види адміністративних стягнень.
Правила і строки накладення адміністративних стягнень**

**Заняття 2. Правила і строки накладення адміністративних стягнень
(практичне завдання № 15)**

Питання для обговорення

1. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
2. Строки накладення адміністративних стягнень.

Завдання

42. До суду 1 березня 2015 р. надійшли протоколи відносно В., 2000 р. народження, з яких видно, що В. 21 січня 2014 р., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, не маючи права керування транспортним засобом, на мопеді “Кануні” здійснив наїзд на Д., спричинивши йому незначні тілесні ушкодження. Зазначені дії були кваліфіковані інспектором ДАІ за ч. 6 ст. 121, ст. 124, ч. 2 ст. 126, ч. 1 ст. 130 КУпАП.

Визначте, чи правильно були кваліфіковані дії В.? Яке стягнення може бути накладено на В.? Охарактеризуйте порядок накладення стягнення при вчиненні двох і більше адміністративних правопорушень.

43. А. вигулював свого собаку на території дитячого садочка. Собака напав на перехожого і розірвав на ньому одяг. Поліцейський склав стосовно А. протокол про вчинення правопорушення, відповідальність за яке передбачене ч. 1 ст. 154 КУпАП. За рішенням суду А. був притягнутий до відповідальності за ч. 2 ст. 154 КУпАП і до нього було застосовано стягнення у виді штрафу у розмірі шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією собаки.

Визначте законність рішення суду.

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua>

Коломоєць Т. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні / Т. Коломоєць, Ю. Куразов // Слово Нац. школи суддів України. – 2013. – № 1 (2). – С. 105–114.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник / В. К. Колпаков. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – С. 97–110.

Т е м а 12. Адміністративний процес: зміст і загальні риси.

Структура адміністративного процесу.

Види проваджень в адміністративних справах

Заняття 1. Адміністративний процес: зміст і загальні риси.

Структура адміністративного процесу

(практичне заняття № 16)

Питання для обговорення

1. Поняття, зміст, риси та принципи адміністративного процесу.

2. Суб'єкти та структура адміністративного процесу.

З а в д а н н я

44. Характеризуючи сутність та особливості адміністративного процесу, студент К. зазначив, що на відміну від цивільного та кримінального процесів, які, фактично, є процедурою

здійснення правосуддя, адміністративний процес являє собою управлінську діяльність.

Чи правий студент К.? Які особливості адміністративного процесу можете назвати Ви?

45. Із клопотанням про зміну імені І. звернувся до відділу реєстрації актів цивільного стану за місцем постійного проживання. При зверненні І. пред'явив паспорт та квитанцію про сплату державного мита.

Через чотири місяці від дати звернення І. отримав листа за підписом керівника відділу реєстрації актів цивільного стану, в якому повідомлялося, що заявлене клопотання не розглядалося, оскільки втрачено запис про народження заявника.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи порушив у даному випадку представник влади закон? Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження з реєстрації зміни імені.

46. Сімнадцятирічний Ф. звернувся до реєстраційної служби міського управління юстиції з проханням зареєструвати його як підприємця. До свого звернення Ф. додав: заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця; копію довідки про включення заявника до Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів; документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця; нотаріально посвідчену письмову згоду батьків на зайняття Ф. підприємницькою діяльністю.

У проведенні державної реєстрації Ф. було відмовлено. У листі за підписом керівника реєстраційної служби міського управління юстиції зазначалося, що Ф. не може бути зареєстрований як підприємець, оскільки на момент звернення із відповідним проханням він не досяг повноліття.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Хто уповноважений вирішувати питання про реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності? Як у даному випадку має право діяти Ф.?

Список нормативно-правових актів та літератури

Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263 (з наст. змін. та допов.).

Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. // Там же. – 2015. – № 23. – Ст. 158 (з наст. змін. та допов.).

Іваненко Я. Л. Адміністративне неюрисдикційне провадження в публічно-правових відносинах [Електронний ресурс] / Я. Л. Іваненко. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2108>

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття / В. К. Колпаков // Держава і право: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – Вип. 19. – С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посіб. / О. В. Кузьменко. – Київ: Юрінком Інтер, 2013. – С. 35–44, 75–138.

Т е м а 12. Адміністративний процес: зміст і загальні риси.

Структура адміністративного процесу.

Види проваджень в адміністративних справах

Заняття 2. Види проваджень в адміністративних справах

(практичне заняття № 17)

Питання для обговорення

1. Провадження в адміністративних справах, їх види та стадії.
2. Дисциплінарне провадження як частина адміністративного процесу.
3. Адміністративна юрисдикція: поняття і риси.

З а в д а н н я

47. Наказом Міністерства юстиції України повернуто без державної реєстрації наказ Голови державної фіскальної служби України “Про затвердження Інструкції з оформлення працівниками служби матеріалів про адміністративні порушення ” у зв’язку з тим, що разом із наказом, поданим на реєстрацію, не надано відомостей про чинні акти з цього питання, інформацію про строки приведення їх у відповідність до нових актів, а також про акти, що втрачають чинність у зв’язку з прийняттям останнього.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження з реєстрації нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади.

48. ТОВ “Контакт” звернулося до Міністерства соціальної політики України із заявою про видачу ліцензії на провадження господарської діяльності, пов’язаної із посередництвом у працевлаштуванні фізичних осіб за кордоном. Міністерство через десять днів після отримання заяви повідомило суб’єктові підприємницької діяльності, що дану заяву залишено без розгляду, оскільки до неї не додано копії зовнішньоекономічного договору (контракту) з іноземним суб’єктом господарювання (роботодавцем чи посередником) про посередництво у працевлаштуванні за кордоном.

Чи законно діяло міністерство? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення. Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження з ліцензування певних видів господарської діяльності.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Положення про реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

Іваненко Я. Л. Адміністративне неюрисдикційне провадження в публічно-правових відносинах [Електронний ресурс] / Я. Л. Іваненко. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2108>

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття / В. К. Колпаков // Держава і право: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – Вип. 19. – С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник / О. В. Кузьменко. – Київ.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 35–44, 75–138.

Тема 13. Завдання, порядок і стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення

Заняття 1. Завдання та порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення *(практичне заняття № 18)*

Питання для обговорення

1. Завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення.

2. Порядок та особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Завдання

49. Відповідаючи на питання щодо нормативного закріплення завдань та принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення, студент І. зазначив, що завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення закріплені у ст. 1 КУпАП, а принципи – у ст. 7 КУпАП.

Чи має рацію студент І.?

50. Студент Л., розкриваючи питання щодо особливостей провадження у справах про адміністративні правопорушення, зазначив, що такими особливостями є: 1) фактичні та юри-

дичні підстави провадження; 2) спеціальна нормативна база; 3) строки провадження.

Чи повна його відповідь? У чому полягає відмінність провадження в справах про адміністративні правопорушення від дисциплінарного провадження? Які види проваджень Ви знаєте?

51. Державний службовець С. 5 березня 2015 р. був звільнений із займаної посади за прогул на підставі п. 4 ст. 40 КЗпП України. Зі слів С., прогул справді мав місце 20 грудня 2013 р., але був зумовлений участю С. у гасінні пожежі. З огляду на надані пояснення, у грудні С. не був притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

Новий керівник державного органу, де С. перебував на службі, питання про прогул порушив повторно і наклав на С. дисциплінарне стягнення у виді звільнення.

Наказ про його звільнення С. вирішив оскаржити, вважаючи його незаконним, прийнятим на підставі нормативного акта, дія якого на нього як на державного службовця не поширюється.

До яких органів С. може звернутися з даною скаргою? Дайте юридичну оцінку ситуації з посиланням на необхідні нормативні акти.

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про державну службу: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Венедіктов В. С. Критерії розмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності / В. С. Венедіктов // Пробл. систематизації законодавства України про адм. правопорушення: у 2-х ч. – Сімферополь, 2006. – Ч. 1. – С. 17–23.

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття / В. К. Колпаков // Держава і право: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – Вип. 19. – С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посіб. / О. В. Кузьменко. – Київ: Юрінком Інтер, 2013. – С. 35–44, 75–138.

Новак О. Д. Правові засади дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні : монографія / О. Д. Новак; за заг. ред. В. В. Зуй. – Харків : Право, 2015. – 200 с.

Тема 13. Завдання, порядок і стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення

Заняття 2. Стадії, органи та особи, які приймають участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, їх права та обов'язки *(практичне заняття № 19)*

Питання для обговорення

1. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.
2. Особи, які приймають участь в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, їх права та обов'язки.
3. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Завдання

52. До суду надійшло два протоколи відносно Д. про вчинення ним правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 175¹ та ч. 1 ст. 178 КУпАП. За ч. 1 ст. 175¹ протокол було складено членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а за ч. 1 ст. 178 – посадовою особою районного відділу органів внутрішніх справ (ОВС). У протоколах зазначалося, що Д., будучи у нетверезому стані, у подертому

одязі палив біля палацу дитячої та юнацької творчості, який розташований на центральній площі міста.

Суддя, розглянувши справу, виніс постанову, якою з урахуванням ст. 36 КУпАП зобов'язав Д. сплатити штраф у розмірі 102 грн. У постанові вказувалося, що Д. уперше притягується до адміністративної відповідальності, має малолітню дитину, його дружина не працює.

Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження в даній справі. Посилаючись на нормативні положення, визначте законність дій осіб, які склали протоколи про правопорушення. Чи відповідають закону дії судді?

53. Суддею Дзержинського районного суду м. Харкова 6 березня 2014 р. ухвалено постанову про накладення на Б. стягнення за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП. Справу було розглянуто за відсутності правопорушника. Даних про своєчасне його сповіщення про місце і час судового розгляду в матеріалах справи не було. Свідки, відомості про яких містилися в протоколі про адміністративне правопорушення, у судовому засіданні не допитувалися.

Чи є підстави для скасування постанови про накладення стягнення? Хто, за чією ініціативою та в якому порядку може переглянути постанову по даній справі? Яке рішення може бути винесено за результатами перегляду справи?

54. Начальник управління поліції, отримавши 7 листопада 2015 р. протокол про вчинення Д. правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП, призначив справу до розгляду на 25 листопада 2015 р., про що повідомив Д. Він у встановлений час не з'явився. Враховуючи те, що Д. своєчасно було повідомлено про місце і час розгляду справи, начальник управління поліції за відсутності Д. ухвалив постанову про накладення на нього штрафу.

Чи законна постанова, винесена начальником ОВС? Якщо зробите висновок, що постанова незаконна, окресліть судовий порядок її оскарження. Обміркуйте, яке рішення за результатами оскарження може ухвалити суд?

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Богуцький В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб. / В. В. Богуцький, В. В. Богуцька, В. В. Мартиновський. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Харків: ФІНН, 2012. – С. 38–48, 64–105.

Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України: навч. посіб. / Е. Ф. Демський. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с. (С. 443–476).

Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії / В. П. Тимошук. – Київ : Конус-Ю, 2010. – 296 с.

Т е м а 14. Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні

Заняття 1. Адміністративна юстиція в Україні: становлення та розвиток (практичне заняття № 20)

Питання для обговорення

1. Сутність, причини виникнення та становлення інституту адміністративної юстиції у світі.
2. Моделі адміністративної юстиції.
3. Становлення та розвиток адміністративної юстиції в Україні.

Завдання

55. Ознайомтесь зі змістом правових актів, відповідно до яких утворено спеціалізовані адміністративні суди в Україні.

Назвіть суди, які формують вітчизняну систему спеціалізованих адміністративних судів. Яким процесуальним законом забезпечено діяльність таких судів? На підставі аналізу

статей 18 та 235 Кодексу адміністративного судочинства України з'ясуйте, які ще суди (крім спеціалізованих адміністративних) уповноважено в нашій державі на вирішення спорів, що виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктами владних повноважень управлінських функцій.

56. Ознайомтесь зі статтями, які розміщено у розділі I “Загальні положення” Кодексу адміністративного судочинства України.

На підставі аналізу цих статей з'ясуйте: а) у чому полягає завдання адміністративного судочинства; б) чим завдання адміністративного судочинства відрізняється від завдань інших видів судочинства; в) за якими критеріями суд оцінює рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень; г) які принципи адміністративного судочинства закріплено у Кодексі; д) чим обумовлена наявність в адміністративному судочинстві принципу офіційного з'ясування обставин у справі; е) у чому полягає сутність принципу офіційного з'ясування обставин у справі.

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс адміністративного судочинства України: від 06.07.2005 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446 (з наст. змін. та допов.).

Про Апеляційний суд України, Касаційний суд України та Вищий адміністративний суд України: Указ Президента України від 01.10.2002 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 40. – Ст. 1856 (з наступ. змін. та допов.).

Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів: Указ Президента України від 16.11.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

Про утворення у Верховному Суді України Судової палати в адміністративних справах: постанова Пленуму Верхов. Суду України від 23.09.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: [http:// www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).

Адміністративне право зарубіжних країн: курс лекцій / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін.; за ред. О. В. Кузьменко; НАВС. – Київ: Юрінком Інтер, 2014. – С. 53–58, 90–93.

Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / автори-упоряд. І. Б. Коліушко та Р. О. Куйбіда. – Київ : Факт, 2003. – С. 8–28.

Гриценко І. С. Історичні передумови запровадження адміністративної юстиції: українська традиція / І. С. Гриценко // Адміністративне право і процес. – 2013. – № 1(3). – С. 107–121.

Писаренко Н. Б. Історія розвитку адміністративної юстиції в Україні / Н. Б. Писаренко // Державне буд-во та місцеве самоврядування. – Харків: Право, 2003. – № 4. – С. 112–117.

Т е м а 14. Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні

Заняття 2. Правові засади адміністративного судочинства в Україні

(практичне заняття № 21)

Питання для обговорення

1. Адміністративне судочинство: поняття та завдання.
2. Кодекс адміністративного судочинства України, його структура та зміст.

Завдання

57. До адміністративного суду Т. звернулася із позовною заявою, в якій просила визнати незаконними дії державного інспектора у сфері контролю за використанням та охороною земель. Цим приписом її як директора ТОВ зобов'язали привести земельну ділянку, яка надана ТОВ в оренду, у відповідність до вимог земельного законодавства.

Рішенням суду у задоволенні позову відмовлено. Суд

першої інстанції зробив висновок, що державний інспектор діяв у межах закону.

Не погоджуючись з цим рішенням, Т. звернулася до апеляційного адміністративного суду, який скаргу позивачки задовольнив частково: рішення суду першої інстанції скасував, а провадження у справі за позовом Т. на дії інспектора закрит. Апеляційний суд аргументував свою позицію тим, що зазначений спір не належить до юрисдикції адміністративного суду, бо виник він з приводу цільового використання орендованої земельної ділянки, а отже, інспектор під час проведення перевірки та складання припису жодних управлінських функцій не виконував.

Охарактеризуйте правовідносини, з яких виник даний спір. Чи притаманні їм ознаки адміністративно-правових відносин? З урахуванням зроблених висновків дайте правову оцінку позиції суду апеляційної інстанції.

58. До суду із позовом до керівника податкової інспекції в місті звернулася К. і вимагав визнати протиправними дії керівника та відшкодувати моральну шкоду у розмірі 25 тис. грн. до суду.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що їй стало відомо про те, що керівник податкової інспекції звертався із запитом до міської клінічної лікарні про стан її здоров'я, про що був зроблений запис в її амбулаторній картці.

Позивачка двічі просила керівника податкової інспекції надати їй копії запиту та відповіді лікарні, однак останній не відреагував на її звернення. У судовому засіданні К. надала копії відповідних заяв, надісланих керівникові податкової інспекції листом із повідомленням.

Позивачка вважала, що їй завдано моральної шкоди у розмірі 25 тис. грн, оскільки внаслідок незаконного збирання керівником податкової інспекції щодо неї інформації вона дуже нервувала, вимушена була пояснювати всім своїм знайомим, у зв'язку з чим зазначений запит надіслано до лікарні.

За правилами якого процесуального акта (документа) має розглядатися даний позов? Обґрунтуйте свою позицію щодо рішення по цій справі.

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс адміністративного судочинства України: від 06.07.2005 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446 (з наст. змін. та допов.).

Адміністративне судочинство України: підручник / за ред. О. М. Пасенюка. – Київ: Юрінком Інтер, 2009. – С. 64–90; 155–187.

Писаренко Н. Б. Вступ до курсу “Адміністративне судочинство в Україні” / Н. Б. Писаренко // Право України. – 2011. – № 4. – С. 267–272.

Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення): монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків: Право, 2012. – С. 25–82.

Тема 15. Способи забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні: загальна характеристика *(практичне заняття № 22)*

Питання для обговорення

1. Поняття законності і дисципліни у державному управлінні.
2. Способи забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні.

Завдання

59. Головний державний санітарний лікар міста тимчасово призупинив діяльність текстильного комбінату за порушення санітарних норм. Своєю постановою він наклав на керівника комбінату адміністративне стягнення у виді штрафу в розмірі 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а до комбінату застосував фінансову санкцію у виді штрафу в розмірі 50% вартості випущеної продукції. Керівник заперечував

проти цього, вважаючи, що головний санітарний лікар тричі застосував примусові заходи за вчинення одного правопорушення: призупинив діяльність комбінату, наклав штраф на нього, застосував санкцію до комбінату.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи законно діяв головний державний санітарний лікар міста? Які види заходів адміністративного примусу були застосовані у даному випадку?

60. Державна фінансова інспекція України в Херсонській обл. здійснила перевірку фінансової діяльності державного підприємства і виявила порушення законодавства. Своїми постановами начальник інспекції наклав на директора та головного бухгалтера підприємства адміністративні стягнення у виді штрафів у розмірі 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і зобов'язав їх у двотижневий строк ліквідувати причини, що призвели до порушення. Директор підприємства заперечував свою винуватість, мотивуючи тим, що за фінансову діяльність підприємства відповідає головний бухгалтер.

Зробіть обґрунтований висновок щодо законності рішень начальника Державної фінансової інспекції України в Херсонській обл.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. // Там же – 1994. – № 27. – Ст. 218 (з наст. змін. та допов.).

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379 (з наст. змін. та допов.).

Положення про Державну фінансову інспекцію України: затв. Указом Президента України 23.11.2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 31. – Ст. 1325.

Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина: навч. посібник / І. О. Ієрусалімова, І. О. Ієрусалімов, П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко. – Київ : Знан-

ня, 2007. – 223 с.

Андрєєва О. Б. Напрями організації діяльності щодо забезпечення дисципліни і законності в органах внутрішніх справ / О. В. Андрєєва // Право і безпека. – 2010. – № 2. – С. 129–132.

Гаращук В. М. Сутність, принципи та гарантії законності / В. М. Гаращук // Пробл. законності. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2000. – Вип. 42. – С. 106–112.

Музичук О. Способи забезпечення дисципліни та законності в державному управлінні / О. Музичук // Публічне право. – 2011. – № 4. – С. 57–62.

Панасюк О. В. Забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні: проблеми розмежування / О. В. Панасюк // Право і безпека. – 2009. – № 4. – С. 29–33.

Т е м а 16. Контроль у державному управлінні *(практичне заняття № 23)*

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Контроль у державному управлінні, його сутність та юридичні підстави.
2. Види контролю у державному управлінні.

З а в д а н н я

61. Головний державний податковий ревізор-інспектор здійснив перевірку ТОВ “Дебют” і виявив порушення – неподання фінансової звітності та внесення неправдивих даних до фінансової звітності. За матеріалами перевірки ним був поданий позов до суду з вимогою притягнути директора ТОВ “Дебют” до адміністративної відповідальності.

Чи правомірні дії інспектора? Обґрунтуйте свою позицію щодо рішення суду по цій справі.

62. К. звернувся до об’єднання споживачів зі скаргою на

підприємця С. У скарзі К. відзначав, що підприємець реалізує неякісний товар та відмовляє в його заміні. Об'єднання споживачів провело перевірку діяльності підприємця, за результатами якої ухвалило рішення про притягнення С. до відповідальності за ст. 155² КУпАП та накладення на нього штрафу в розмірі 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Підприємець сплачувати штраф відмовився і звернувся до суду з позовом про визнання незаконними дій об'єднання споживачів.

Дайте юридичний аналіз ситуації та обґрунтуйте свою позицію щодо рішення суду по даній справі.

Список нормативно-правових актів та літератури

Положення про Державну фінансову інспекцію України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. // *Офіц. вісн. України.* – 2014. – № 64. – Ст. 1764.

Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19.06.2003 р. // *Відом. Верхов. Ради України.* – 2003. – № 46. – Ст. 366. (з наст. змін. та допов.).

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. // Там же – 1994. – № 27. – Ст. 218 (з наст. змін. та допов.).

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. // *Відом. Верхов. Ради УРСР.* – 1991. – № 30. – Ст. 379 (з наст. змін. та допов.).

Гарашук В. М. Система контролюючих органів та їх повноваження: загальний огляд / В. М. Гарашук // *Держ. буд-во та місцеве самоврядування.* – Харків: Право, 2003. – № 5. – С. 67–74.

Гарашук В. М. Проблеми організаційного забезпечення контролю й нагляду в державному управлінні / В. М. Гарашук // *Пробл. законності.* – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2005. – Вип. 71. – С. 100–113.

Мех Ю. В. До питання про класифікацію контролю в державному управлінні / Ю. В. Мех // *Пробл. законності.* – Хар-

ків: Нац. юрид. акад. України, 2006. – Вип. 77. – С. 60–64.

Павлих О. А. Поняття, мета, загальні риси та призначення контролю у сфері державного управління / О. А. Павлих // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2011. – № 2. – С. 117–119.

Сушко Л. Зміст контрольної діяльності органів державної влади / Л. Сушко // Право України. – 2006. – № 11. – С. 118–120.

Т е м а 17. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні
(практичне заняття № 24)

Питання для обговорення

1. Звернення громадян, їх види.
2. Вимоги до звернень громадян.
3. Порядок розгляду звернень громадян.

З а в д а н н я

63. Громадянин Т. звернувся до райвідділу поліції зі скаргою на дії свого сусіда, який (за відомостями, що викладені у скарзі) начебто незаконно переніс паркан, що розділяє їх земельні ділянки на 0,5 м на територію земельної ділянки гр. Т.

Яким чином і хто повинен прийняти рішення по скарзі? В обов'язки якого органу входить поновити порушене право громадянина Т. (якщо воно дійсно порушене) на вільне користування своєю земельною ділянкою?

64. Громадянин Б. звернувся до міськвиконкому з проханням допомогти йому, літній людині, полагодити у квартирі систему водопостачання. Із цим проханням він звернувся 15.09.2015 р. до голови міської ради в усній формі на особистому прийомі.

Як повинен вчинити голова міської ради? Як зафіксува-

ти звернення громадянина, який не у змозі самостійно скласти письмове звернення? В який строк повинно бути розглянуто звернення гр. Б.?

65. До прокуратури міста С. надійшов анонімний дзвінок, в якому невідомий громадянин повідомляв про те, що він має відомості про підготовку злочинною групою до перевезення через державний кордон партії контрабандних товарів. Назвати себе громадянин відмовився, посилаючись на турботу про власну безпеку, але чітко зазначив час, місце та спосіб, у який буде здійснюватися перевезення контрабандних товарів.

Як повинен вчинити прокурор, що отримав такий анонімний дзвінок? Чи в усіх випадках анонімні звернення не підлягають розгляду?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

Баклан О. Про звернення громадян: деякі питання правотворчості та правозастосування / О. Баклан // Право України. – 2007. – № 3. – С. 89–92.

Тимошук В. П. Деякі недоліки правового регулювання розгляду звернень громадян / В. П. Тимошук // Бюл. М-ва юстиції України. – 2006. – № 4. – С. 113–122.

Янюк Н. Право громадян на звернення до органів влади: форми його реалізації / Н. Янюк // Вибори та демократія. – 2006. – № 1. – С. 85–89.

Т е м а 18. Адміністративно-правові режими. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні

Заняття 1. Адміністративно-правові режими (практичне заняття № 25)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, ознаки та види адміністративно-правових режимів.
2. Умови і порядок введення адміністративно-правових режимів.
3. Гарантії забезпечення законності в умовах адміністративно-правового режиму.
4. Заходи, які запроваджуються при встановленні адміністративно-правових режимів.

З а в д а н н я

66. Наказом начальника Державної податкової інспекції скасовано допуск до державної таємниці, наданий оперуповноваженому податкової міліції А. Підставою для скасування став акт спеціальної експертизи Служби безпеки України, в якому вказано, що А. виїжджав у Республіку Білорусь протягом 2013 – 2014 рр., але не інформував про це начальника інспекції та відповідального за забезпечення режиму секретності. Отже, А. не виконав взятого на себе письмового зобов'язання у зв'язку з допуском до державної таємниці, чим порушив вимоги ст. 28 Закону України “Про державну таємницю”.

Даний наказ А. оскаржив до начальника Головного управління Державної фіскальної служби в Сумській області, посиляючись на те, що його поїздки в Білорусь не стосувалися службової діяльності, а мали виключно приватний характер.

Яке рішення по скарзі має прийняти начальник Головного управління Державної фіскальної служби в Сумській області?

67. Президент України видав Указ “Про оголошення тери-

торії м. Калуш Івано-Франківської області зоною надзвичайної екологічної ситуації”. Підставою для прийняття рішення про запровадження такого адміністративно-правового режиму стало виникнення на території м. Калуш небезпечної для життя і здоров’я людей екологічної ситуації, зумовленої наслідками функціонування місцевого хімічного комбінату. Указом також встановлювалося, що роботу хімічного комбінату необхідно призупинити.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

68. Разом із дружиною та дітьми А. на своєму автомобілі прямував до родичів, які мешкають у Рахівському р-ні Закарпатської обл. Працівник Державної прикордонної служби України зупинив автомобіль та пояснив, що оскільки транспортний засіб знаходиться у прикордонній смузі, то його водій та пасажери зобов’язані надати для перевірки документи, які посвідчують їх особу. Крім того, представник влади захотів оглянути автомобіль.

Чи законні вимоги працівника Державної прикордонної служби України? Які правила можуть запроваджуватися при встановленні прикордонного режиму?

Список нормативно-правових актів та літератури

Положення про прикордонний режим: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 30. – С. 33.

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. (з наступ. змін. та допов.) // Там же. – 2000. – № 42. – Ст. 348.

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2015. – № 28. – Ст. 250.

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2000. – № 23. – Ст. 176

Адміністративно-правові режими: їх призначення, зміст та види / за заг. ред. В. Б. Авер'янова // Виконавча влада і адміністративне право. – Київ : Ін-Юре, 2002. – С. 103–114.

Белевцева В. Адміністративно-правові режими у системі забезпечення національної безпеки України: поняття, зміст та значення / В. Белевцева // Право України. – 2010. – № 6. – С. 161–166.

Кузніченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими: зарубіжний досвід та українські моделі: [монографія] / С. О. Кузніченко. – Сімферополь, 2009. – С. 65–102.

Настюк В. Я. Адміністративно-правові режими в Україні: [монографія] / В. Я. Настюк, В. В. Белевцева. – Харків: Право, 2009. – 128 с.

Т е м а 18. Адміністративно-правові режими. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні

Заняття 2. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні (практичне заняття № 26)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, ознаки та підстави здійснення дозвільно-ліцензійної діяльності в Україні.
2. Дозвільна система в Україні.
3. Ліцензування окремих видів діяльності в Україні.
4. Заходи, які запроваджуються при встановленні адміністративно-правових режимів.

З а в д а н н я

69. Обговорюючи наступну тему занять, студенти Ю. та О. зробили висновок про те, що отримання дозволу на відпустку в декана слід віднести до дозвільної системи. І взагалі, дозвільна система – це все те, що вимагає отримання дозволів у компетентних органах (у їх посадових осіб) – представників органів

державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Чи мають рацію студенти Ю. та О.?

70. Надаючи характеристику дозвільної системи в Україні, студент З. зазначив, що це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян. Нормативна база, яка регулює дозвільну систему в Україні, складається лише з одного нормативного акта – Положення про дозвільну систему, яке було затверджене постановою Кабінету Міністрів. України від 12.10. 1992 р. № 576.

Чи має рацію студент З.?

71. Громадянин У. пізно ввечері повертався з роботи. У темному місті до нього підійшли четверо невідомих молодиків й запропонували гр. У. віддати усі гроші та цінні речі, які він має при собі. У. відмовився виконувати їх вимоги, а після спроби застосування до нього фізичної сили вихопив пістолет, заряджений гумовими кулями, та вистрілив двом нападникам у голову, третьому в груди, четвертому в спину. На постріли відреагував наряд поліції. І нападників, і гр. У. було затримано. Два нападники отримали серйозний струс мозку, інші – синці. Стосовно нападників порушили кримінальну справу. Громадянина У. притягли до адміністративної відповідальності.

Чи на законних підставах був притягнутий до відповідальності У.? Дайте вмотивовану відповідь.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.

Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 р. (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 200. – № 4. – Ст. 483

Положення про дозвільну систему: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.10. 1992 р. № 576 (з наст. змін. та допов.) [Електронний. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 року № 706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Перелік органів ліцензування: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. № 1698 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 р. № 798) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Іваненко Я. Л. Адміністративне неюрисдикційне провадження в публічно-правових відносинах [Електронний ресурс] / Я. Л. Іваненко. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2108>

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття / В. К. Колпаков // Держава і право: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – Вип. 19. – С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посіб. / О. В. Кузьменко. – Київ: Юрінком Інтер, 2013. – С. 35–44, 75–138.

Ліцензування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblvvet.org.ua/licenzuvannya/>

Т е м а 19. Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю
(практичне заняття № 27)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Зміст державного управління у сфері економіки.
2. Система органів управління економікою.
3. Зміст державного управління соціально-культурною сферою.

4. Система органів управління соціально-культурною сферою.
5. Зміст державного управління адміністративно-політичною діяльністю.
6. Система органів управління адміністративно-політичною діяльністю.

З а в д а н н я

72. При виконанні контрольної роботи із адміністративного права студент А. назвав органами управління економікою: адміністрації державних підприємств, Департамент економіки обласної, Київської міської державної адміністрації, а студент Б. – Міністерство аграрної політики та продовольства України, управління ветеринарної медицини у містах, Державну казначейську службу України.

Наведіть систему органів управління економікою.

73. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України відповідно до покладених на нього завдань здійснює: аналіз стану економічного розвитку України, керівництво та координацію діяльності з підготовки стратегій регіонального розвитку, регулювання цін на продукцію, видання рішень про запровадження державного регулювання цін, прогнозування, контроль, розробку проектів рішень, роз'яснення щодо застосування законодавства у сфері державних закупівель, моніторинг цін і тарифів на товари та послуги споживчого ринку та ін.

На підставі наведених повноважень визначте форми та методи їх реалізації.

74. Абітурієнти С. і К., розмірковуючи про оптимальний вибір вищого навчального закладу (ВНЗ), намагалися оцінити відповідність освітянських послуг, які надають ВНЗ, державним стандартам. С. вважав, що при виборі освітнього закладу особливу увагу слід звертати на наявність у нього ліцензії та акредитації. К. заперечував, наголошуючи, що основним документом є атестація ВНЗ, а ліцензування та акредитація є окре-

ними видами державної оцінки ВНЗ.

Чия точка зору є правильною? У чому полягає сутність ліцензування, акредитації та атестації ВНЗ?

75. Студент одного з ВНЗ приватної форми власності, що не мав відповідної акредитації, після двох років успішного навчання вирішив перевестися до ВНЗ державної форми власності. Для цього він звернувся до деканату ВНЗ, але там йому в переведенні відмовили.

Доведіть, чи має право студент на переведення до ВНЗ державної форми власності? Як і за яких підстав здійснюється таке переведення?

76. П. був призначений на посаду старшого начальницького складу ОВС. Йому присвоєно спеціальне звання капітана міліції. Він оскаржив рішення щодо присвоєння йому звання капітана міліції, мотивуючи тим, що він є майором запасу Збройних Сил України. Скарга була розглянута і не задоволена.

Проаналізуйте і оцініть ситуацію, надайте аргументовану відповідь П.: у якому чи яких випадках, передбачених нормами відповідного нормативно-правового акта (і назвіть його), така скарга могла чи не могла бути задоволена. Надайте необхідні рекомендації П.

77. Громадянин України О. успішно склав кваліфікаційний іспит для отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Однак він не встиг подати до Міністерства юстиції України документи та заяву для видачі свідоцтва. Повернувшись в Україну через два роки, О. звернувся до Міністерства юстиції України із заявою про видачу свідоцтва на право зайняття нотаріальною діяльністю. Через місяць після подачі заяви О. отримав відмову у видачі свідоцтва.

Назвіть підстави для відмови у видачі свідоцтва на право зайняття нотаріальною діяльністю.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 20. – Ст. 190.

Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.

Про освіту: Закон України в ред. від 23.03.1996 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1996. – № 21. – Ст. 84.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 27. – Ст. 282.

Про Збройні Сили України: Закон України у ред. від 05.10.2000 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – № 48. – Ст. 410.

Про оборону України: Закон України в ред. від 05.10.2000 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2000. – № 49. – Ст. 420.

Про основи національної безпеки України: Закон України від 15.06.2003 р. (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 39. – Ст. 351

Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: затв. Указом Президента України від 31.05.2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 17. – Ст. 789.

Положення про Міністерство освіти і науки України: затв. Указом Президента України від 16.10.2014 р. (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 95. – Ст. 2729

Положення про Міністерство юстиції України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 54. – Ст. 1455.

Положення про Міністерство соціальної політики України: затв. Указом Президента України від 17.06.2015 р. (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 51. – Ст. 1655

Баклан О. До класифікації функцій державного регулювання в економічній сфері / О. Баклан // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 7. – С. 34–37.

Бурило Ю. Правове регулювання економікою та роль адміністративного права у сфері державного управління економікою / Ю. Бурило // Там же. – 2011. – № 5. – С. 102–105.

Бурлаков П. Функції держави в управлінні соціально-економічними процесами / П. Бурлаков // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 2 (5). – С. 131–142.

Князька Л. А. Адміністративно-правове регулювання соціальної політики держави / Л. А. Князька // Вісн. Акад. праці і соц. відносин Федерації профспілок України. Серія: Право та державне управління / Акад. праці і соц. відносин Федерації профспілок України. – Київ : Сталь, 2011. – № 1(1)/2011. – С. 75–81.

Нижник Н. Питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання соціальної сфери / Н. Нижник, І. Гуменюк // Вісн. Акад. прав. наук України : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 2012. – № 4 (71). – С. 246–252.

Русняк Л. До питання про поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення права на охорону здоров'я населення в Україні / Л. Русняк // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 5. – С. 79–82.

Сівков С. В. Публічне адміністрування соціальної сфери Міністерством соціальної політики України / С. В. Сівков // Право і суспільство. – 2012. – № 4. – С. 129–133.

Шемігон Т. Адміністративна відповідальність вищого навчального закладу державної форми власності за порушення освітнього законодавства / Т. Шемігон // Право України. – 2012. – № 11-12. – С. 404–409.

Лайкова М. С. Антимонопольна діяльність в Україні: сучасні проблеми організації та правового регулювання: монографія / М. С. Лайкова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. П. Матюхіної. – Харків: Фактор, 2014. – 224 с.

5. КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Опис навчальної дисципліни та предмета курсу “Адміністративне право”

Найменування показників	Галузь знань освітній-рівень, напрям підготовки,	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	08 “Право”	Нормативна	Нормативна
Змістових модулів – 6 (для денної форми навчання)	перший (бакалаврський) освітній рівень: “Бакалавр”	Рік підготовки:	
Поточний контроль здійснюється протягом навчального року відповідно до Положення про критерії оцінювання успішності студентів каф. адмін. права		2-й	2, 3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат</u> , <u>анотація статті</u> , <u>курсів роботи</u> (назва)	081 “Право”	Семестр	
Загальна кількість годин – 180		3- 4-й	4 - 5-й
		Лекції	
		42 год.	46 год.
		Практичні	
		54 год.	4 год.

Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 128 год.; самостійної роботи студента – 88 год.	Лабораторні	
	–	
	Самостійна робота	
	84 год.	250 год.
	Індивідуальні завдання	
	Вид контролю:	
Поточний модульний контроль, залік за результатами практичних занять, іспит	іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 96 год. аудиторних занять,
84 год. самостійної роботи

для заочної форми навчання – 50 год. аудиторних занять,
250 год. самостійної роботи

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

1. 2. Критерії оцінювання з адміністративного права визначаються кафедрою та доводяться до відома студентів до початку вивчення відповідної навчальної дисципліни.

Кафедра при розробці цих критеріїв керувалася Положення про моніторинг знань студентів у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, затвердженим наказом ректора університету від 26.06.2015 р. № 127, Положенням про порядок підготовки, подання, обліку, захисту та зберігання курсових робіт, затвердженим наказом від 14.02.2013 р. № 70-с, іншими нормативними актами, які регулюють порядок здійснення (ПК) та підсумкового контролю знань (ПКЗ) студентів.

Оцінювання знань студентів із навчальних дисциплін здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) і підсумкового контролю знань (ПКЗ).

Підсумковий контроль знань проводиться у формі іспиту або заліку.

1.3. Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни різного характеру і рівня складності, опанування якого відповідно перевіряється під час ПК та ПКЗ.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Завданням ПКЗ є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

1.4. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за цією шкалою переводиться за результатами ПКЗ в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS. При цьому

кафедра визначає мінімально необхідну кількість балів для допуску до складання іспиту.

1.5. При складанні іспитів оцінювання рівня знань студентів здійснюються на основі результатів ПК та ПКЗ із таким розподілом балів:

- завдання ПК оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів;
- завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 60 балів.

1.6. При складанні досесійного заліку оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів ПК.

1.7. Досесійний залік (залік за результатами першої половини навчального року) виставляється студенту, якщо він набрав не менше 15 балів. Бали вираховуються наступним чином:

- обрання студентом та робота над курсовим проектом протягом року – 5 балів (за перше півріччя) та 5 балів (за друге півріччя). Робота може бути зарахована як індивідуальна в кожному семестрі;

- постійне відвідування занять (відсутність пропусків, або пропуски та незадовільні оцінки відпрацьовані) – 5 балів;

- активна робота на семінарських заняттях, отримання позитивних оцінок – 5 балів;

- участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах, підготовка наукових доповідей, рефератів, рецензій на наукові статті та доведення їх на заняттях, науковий аналіз змін в адміністративному законодавстві (тематика на вибір студента, але в межах навчального курсу), інші форми робіт – 5 балів.

1.8. Таким же чином вираховуються бали й при виведенні підсумку за другу половину навчального року.

До екзамену студент допускається, якщо за два навчальні семестри він набрав не менше 30 балів.

II. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при здійсненні поточного контролю знань (ПК) студентів

2.1. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

а) систематичність та активність роботи на лекціях, семінарських, практичних, лабораторних заняттях (відвідування

відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань; участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; інші форми робіт);

б) виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів та публікацій).

2.2. Конкретний перелік робіт, що зобов'язаний виконати студент в рамках ПК, критерії їх оцінки (кількість балів) визначаються кафедрою та доводяться до відома студентів до початку навчального року, що передує її вивченню.

Така інформація оприлюднюється на офіційному сайті Університету (веб-порталі АСУ навчальним процесом).

2.3. Кафедра може запроваджувати виконання з відповідної дисципліни контрольних (інших письмових) робіт, проведення колоквиумів, проведення інших підсумкових заходів за результатами вивчення певного логічно завершеного блоку навчального матеріалу.

Результати оцінювання знань студентів, отриманих протягом першого семестру, оформлюються у вигляді досесійного заліку.

2.4. Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

Відповідно до наказу ректора операторами кафедр (безпосередньо викладачами) результати ПК вносяться до відповідних модулів АСУ.

2.5. Відповідальність за об'єктивність та своєчасність проведення ПК покладається на викладача, що веде семінарські (практичні) заняття, лектора та завідувача кафедри.

2.6. Кафедра визначає порядок ліквідації заборгованості з ПК.

III. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при підсумковому контролі знань (ПКЗ) студентів

Оцінювання рівня знань студентів з курсу “Адміністративне право” здійснюється на основі результатів ПК та ПКЗ.

3.1. ПКЗ проводиться у формі іспиту із ключових питань, типових та комплексних завдань, практичних ситуацій, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання з відповідної навчальної дисципліни.

Студент допускається до складання іспиту в разі виконання ним мінімального обсягу всіх видів робіт, передбачених кафедрою.

3.2. Конкретний перелік тестів, питань та завдань, що охоплюють весь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання екзаменаційних (залікових) завдань, порядок і час їх складання визначаються кафедрою і доводяться до студентів на початку навчального року, що передує їх проведенню.

До екзаменаційного білета може бути включено від 2 до 5 питань (завдань) залежно від прийнятого кафедрою рішення.

3.3. Результати ПКЗ оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів.

3.4. Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається з суми балів за результатами ПК та ПКЗ (за умови, що на іспиті студент набрав 35 балів і вище).

Якщо на іспиті студент набрав 0 балів, тобто отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати ПК.

3.5. До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПК та ПКЗ з урахуванням вимог, викладених у попередньому пункті.

3.6. ПКЗ та ліквідація академічної заборгованості здійснюється відповідно до наказу ректора про проведення екзаменаційної сесії та досесійних заліків викладачем відповідно до розкладу.

3.7. Ліквідація академічної заборгованості відбувається з урахуванням вимог Положення про організацію освітнього процесу в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, наказів ректора, розпоряджень проректорів, директорів інститутів (деканів факультетів), завідувачів кафедр.

3.8. Результати ПКЗ із дисциплін, за якими здійснювався поточний модульний контроль, оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів.

3.9. При проведенні іспиту в усній формі оцінка повинна бути кратна 5 (0, 35, 40, 45, 50, 55, 60).

3.10. Критерії оцінювання знань і умінь студента повинні відповідати нижчевказаним параметрам:

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента
60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни.2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою.3. Здатність до самостійного доповнення знань із дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.3. Здатність до самостійного доповнення знань із дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей.2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.3. Здатність до самостійного доповнення знань із дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.

40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

4.13. Переведення оцінки за 100-бальною шкалою здійснюється відповідно до нижчевказаної таблиці:

За 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	За національною системою
90-100	A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня, з кількома помилками	4
75-79	C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота, з певною кількістю незначних помилок	
70-74	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3
60-69	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	

20-59	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2
1-19	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс	

IV. Критерії оцінювання знань і умінь при проведенні державної атестації з адміністративного права

4.1. Державна атестація здійснюється у формі проведення усного іспиту за екзаменаційними білетами, до кожного білета включаються по три питання. Перелік питань визначає кафедра адміністративного права.

4.2. Результати складання державного іспиту оцінюються за національною шкалою оцінювання: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”.

4.3. Оцінка **“відмінно”** виставляється, якщо студент показав системне та глибоке знання навчального матеріалу, точно і вичерпно відповів на питання екзаменаційного білета, продемонстрував уміння застосовувати набуті знання для вирішення практичних завдань.

4.4. Оцінка **“добре”** виставляється студенту, який продемонстрував достатньо повне знання матеріалу, але під час відповіді припустився декількох несуттєвих неточностей (або не повною мірою не до кінця розкрив зміст одного з питань білета), показав розуміння значення отриманих знань для практичної діяльності.

4.5. Оцінка **“задовільно”** виставляється, якщо студент продемонстрував знання основного матеріалу дисципліни в обсязі, достатньому для роботи за професією, але припустився при відповіді суттєвих неточностей (або не повною мірою розкрив зміст двох питань білета).

4.6. Оцінка **“незадовільно”** виставляється, якщо студент при відповіді на кілька питань білета припустився суттєвих помилок, має очевидні прогалини в знаннях (незнання базових понять, категорій тощо), що свідчить про неможливість здійснювати професійну діяльність без додаткової підготовки з відповідної дисципліни.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни “Адміністративне право” та формуванню в них навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

– доопрацювання матеріалів лекцій та робота з літературою до них;

– підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;

– робота в інформаційних мережах;

– складання конспектів за темами, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється в процесі поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань (ПКЗ) під час сесії.

8. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-трансферній системі підготовки фахівців” індивідуальна робота студента може включати:

- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;
- конспектування монографічної літератури з тематики навчальної дисципліни;
- підготовку есе (рефератів) та їх презентацію на практичних заняттях;
- збирання постатейного матеріалу та письмовий аналіз статті (статей) Кодексу України про адміністративні правопорушення, Митного кодексу України або Кодексу адміністративного судочинства України;
- підготовку та формування матеріалів справи про адміністративне правопорушення;
- курсову роботу – загальний обсяг 20-25 рукописних сторінок. Наприкінці роботи – список використаної літератури та нормативних актів. Подається на кафедру, де й відбувається захист за участю двох викладачів;
- роботу в студентському науковому гуртку, написання наукових доповідей та їх презентацію на засіданнях гуртка, опублікування наукових статей та тез наукових доповідей, участь у конференціях.

Тематику та форму індивідуальної роботи студент визначає на початку навчального року за погодженням з кафедрою. Результати індивідуальної роботи студента оцінюються викладачем, який веде практичні заняття в академічній групі, до початку екзаменаційної сесії, під час якої необхідно скласти курс “Адміністративне право”.

9. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

1. Адміністративне право як галузь права, його предмет.
2. Поняття і основні риси державного управління.
3. Сутність виконавчої влади, її співвідношення з державним управлінням та адміністративним правом.
4. Метод і система адміністративного права.
5. Зв'язок адміністративного права з іншими галузями українського права.
6. Поняття, особливості та види адміністративно-правових норм.
7. Систематизація адміністративного права та її особливості. Джерела адміністративного права.
8. Поняття, основні риси та види адміністративно-правових відносин.
9. Адміністративно-правовий статус громадян України.
10. Звернення громадян, їх види.
11. Порядок розгляду звернень громадян згідно з Законом України “Про звернення громадян”.
12. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
13. Поняття, ознаки та правове становище органів виконавчої влади.
14. Види та система органів виконавчої влади, принципи її побудови.
15. Компетенція та форми діяльності Кабінету Міністрів України за Законом України “Про Кабінет Міністрів України”.
16. Кабінет Міністрів та центральні органи виконавчої влади в системі органів виконавчої влади.
17. Міністерства в системі центральних органів виконавчої влади.
18. Повноваження і форми діяльності місцевих державних адміністрацій.
19. Поняття, види та принципи державної служби в Україні.
20. Поняття та види державних службовців.

21. Законодавчі основи та правове регулювання державної служби в Україні.

22. Особливості правової відповідальності державних службовців.

23. Поняття та види функцій державного управління.

24. Поняття “форми державного управління”, їх види.

25. Поняття правових актів державного управління, їх юридичне значення.

26. Класифікація актів державного управління та їх дія.

27. Вимоги, що висуваються до актів державного управління, наслідки їх недотримання.

28. Адміністративний договір як форма управлінської діяльності.

29. Поняття адміністративно-правових методів, їх види.

30. Адміністративний примус та його різновиди.

31. Адміністративно-попереджувальні заходи, їх види та суть.

32. Заходи адміністративного припинення, їх види та суть.

33. Поняття й основні риси адміністративної відповідальності.

34. Завдання, система і чинність законодавства України про адміністративні правопорушення.

35. Адміністративне правопорушення, його склад.

36. Суб'єкти адміністративних правопорушень.

37. Особливості відповідальності неповнолітніх у віці від 16 до 18 років.

38. Особливості адміністративної відповідальності посадових осіб.

39. Відповідальність військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень.

40. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.

41. Мета адміністративних стягнень, їх види.

42. Попередження, штраф та штрафні бали як види адміністративних стягнень.

43. Оплатне вилучення і конфіскація предметів як адміністративні стягнення.

44. Позбавлення спеціального права, наданого громадянину, як вид адміністративного стягнення.

45. Громадські та виправні роботи як види адміністративного стягнення.

46. Адміністративний арешт та адміністративний арешт з утриманням на гауптвахті як види адміністративних стягнень.

47. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

48. Загальні правила накладення стягнень за адміністративні правопорушення.

49. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за адміністративний проступок.

50. Строки накладення адміністративних стягнень.

51. Адміністративний процес: зміст, загальні риси, особливості.

52. Структура адміністративного процесу та характеристика окремих видів проваджень.

53. Дисциплінарне провадження: завдання, стадії, особливості.

54. Адміністративна юрисдикція: загальні риси, принципи.

55. Адміністративна юстиція: поняття, моделі та особливості становлення в Україні.

56. Адміністративне судочинство в Україні: завдання та принципи.

57. Завдання і порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення.

58. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

59. Протокол про адміністративне правопорушення.

60. Постанова по справі про адміністративне правопорушення.

61. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

62. Справи про адміністративні правопорушення, підвідомчі районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (суддям).

63. Право на оскарження та порядок оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення.

64. Види рішень, що приймаються по скарзі на постанову про накладення адміністративного стягнення.

65. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили і перегляд постанови.

66. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

67. Поняття “режим законності та дисципліни в державному управлінні” та способи їх забезпечення.

68. Контроль у державному управлінні: поняття, зміст та види.

69. Контроль органів виконавчої влади загальної компетенції. Відомчий і міжвідомчий контроль.

70. Судовий контроль у державному управлінні. Контрольні повноваження державних інспекцій та служб.

71. Поняття і види адміністративно-правових режимів.

72. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні.

73. Організаційно-правові засади управління економікою.

74. Організаційно-правові засади управління соціально-культурною сферою.

75. Організаційно-правові засади управління адміністративно-політичною діяльністю.

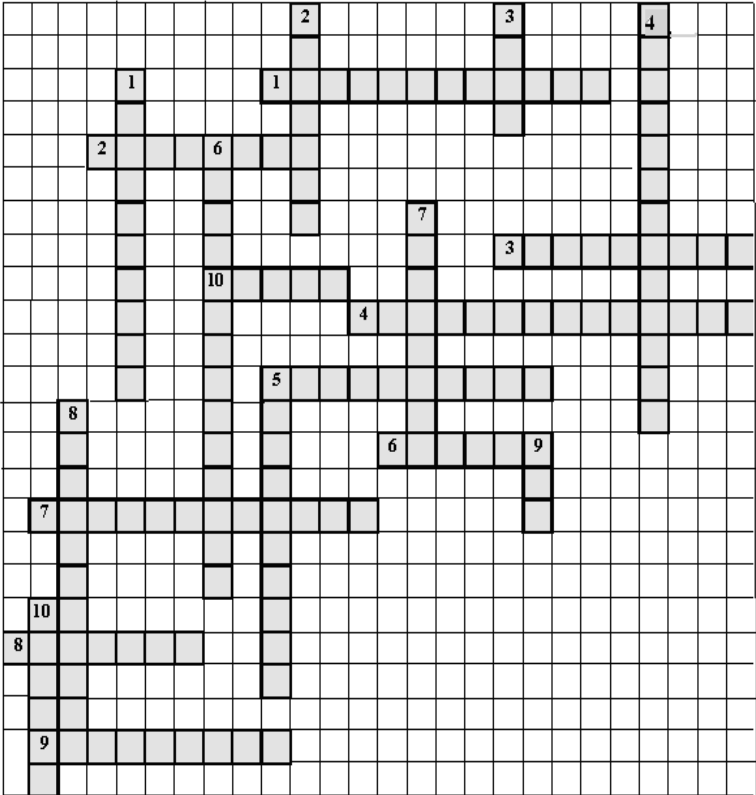
10. ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1 (тема 6)

Відгадайте кросворд “Державні службовці”

Погоризонталі: **1.** Метод підтвердження відповідності рівня професійної компетентності державного службовця при призначенні на посаду. **2.** Використання особою наданих їй службових повноважень і пов’язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди. **3.** Час відпочинку державного службовця. **4.** Характеристика особи, що визначається її освітньо-кваліфікаційним рівнем, досвідом роботи та рівнем володіння спеціальними знаннями. **5.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **6.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **7.** Поділ посад державних службовців на групи. **8.** Загальний порядок зайняття посади на державній службі. **9.** Форма реалізації управлінських повноважень керівником. **10.** Правила професійної поведінки державного службовця.

Повертикалі: **1.** Позитивний захід впливу, який застосовується до державного службовця. **2.** Те, з чого починаються службові відносини. **3.** Те, що дає право на встановлення державному службовцю надбавки за вислугу років. **4.** Один із принципів державної служби. **5.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **6.** Один із принципів державної служби. **7.** Оцінка результатів щорічної діяльності державного службовця, що дає право на преміювання. **8.** Ін формація про вакантні посади державної служби. **9.** Оформлення припинення державної служби. **10.** Визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу.

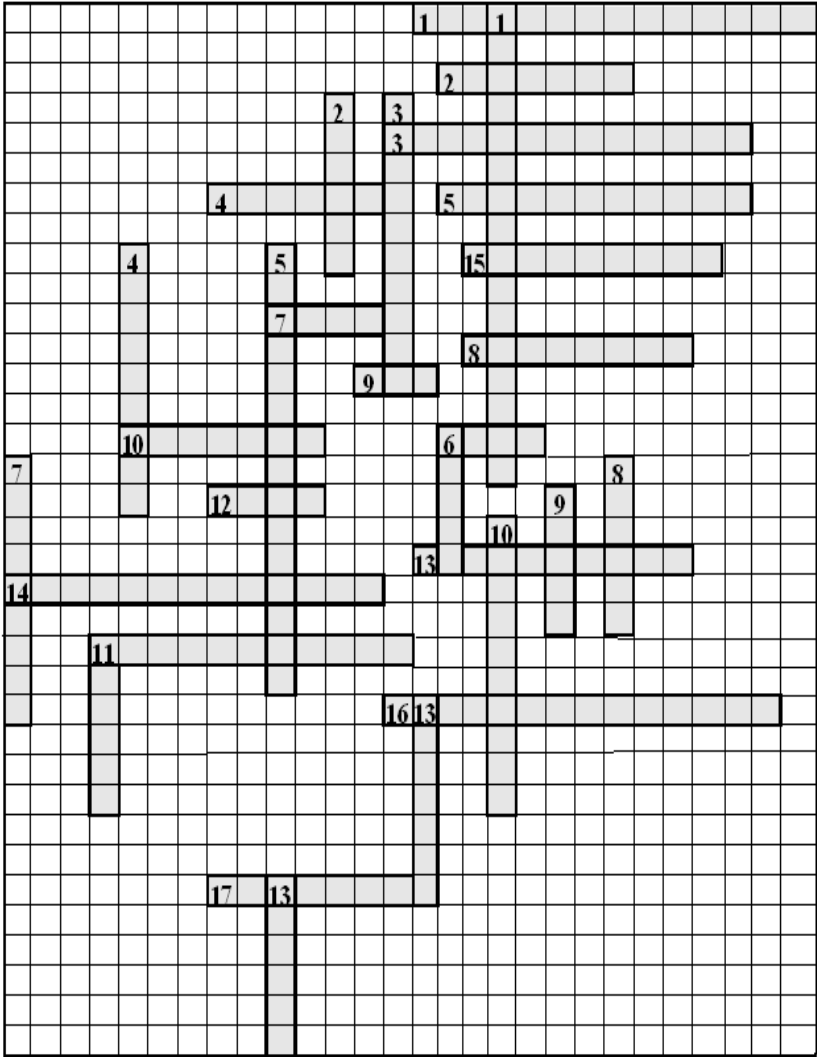
Відгадайте кросворд
“Адміністративне правопорушення, його склад”

По горизонталі: **1.** Протиправна винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. **2.** Об’єкт правопорушення, різновид родового об’єкта. **3.** Об’єкт правопорушення, що підпадає під ознаки конкретного складу проступку. **4.** Фізична осудна особа, яка на момент вчинення адміністративного правопорушення досягла віку адміністративної відповідальності. **5.** Ознака адміністративного правопорушення, котра свідчить, що дія чи бездіяльність заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об’єктам адміністративно-правової охорони. **6.** Наслідок, результат, якого прагне досягти особа, що вчиняє адміністративне правопорушення. **7.** Усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яким вона керувалася при вчиненні адміністративного проступку. **8.** Складова об’єктивної сторони, яка є предметом матеріального світу, що застосовується суб’єктом правопорушення для його вчинення. **9.** Складова об’єктивної сторони, яка є певним відрізком (проміжком) часу, протягом якого відбувається адміністративне правопорушення та настають суспільно шкідливі наслідки. **10.** Речі матеріального світу, люди та абстрактні узагальнені поняття, на які посягає адміністративне правопорушення (не суспільні відносини). **11.** Сторона складу правопорушення, яка характеризує психічний стан особи, пов’язаний з вчиненням адміністративного правопорушення. **12.** Психічне ставлення особи до діяння та його шкідливих наслідків. **13.** Різновид необережності, який характеризується тим, що особа не усвідомлює протиправність свого діяння, не бажає настання суспільно небезпечних наслідків, хоча повинна та могла усвідомлювати і бажати їх настання. **14.** Форма вини, котра характеризується тим, що особа, яка вчинила правопорушення, передба-

чала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити. **15.** Об'єкт правопорушення, який характеризує усю сукупність суспільних відносин, що охороняються законодавством про адміністративні правопорушення. **16.** Ознака адміністративного правопорушення, яка свідчить, що дію чи бездіяльність прямо заборонено адміністративно-правовими нормами. **17.** Різновид умислу, який характеризується тим, що особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає його шкідливі наслідки і не бажає, але свідомо припускає їх настання.

Повертикалі: **1.** Накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою обтяжливі для цих осіб наслідки матеріального чи морального характеру. **2.** Те, на що посягає правопорушення. **3.** Складова об'єктивної сторони, котра характеризує конкретні об'єктивно-предметні умови, в яких вчиняється правопорушення. **4.** Синонім терміна "правопорушення". **5.** Різновид необережності, який характеризується тим, що особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає шкідливі наслідки, але не бажає їх настання, легковажно намагаючись їх відвернути. **6.** Складова об'єктивної сторони, яка є певною територією, де відбувається вчинення адміністративного правопорушення та настають шкідливі наслідки. **7.** Ознака правопорушення, котра свідчить, що адміністративним проступком визнається лише таке діяння, за яке законодавством передбачено застосування адміністративних стягнень. **8.** Форма вини, яка характеризується тим, що особа, яка вчинила правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо припускала їх настання. **9.** Сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують діяння як адміністративне правопорушення. **10.** Сторона складу правопорушення, яку характеризують ознаки, що визначають акт зовнішньої поведінки право-

порушника. **11.** Складова об'єктивної сторони, яка є сукупністю прийомів і методів, що використовується при вчиненні правопорушення. **12.** Об'єкт правопорушення, який характеризує групу однорідних або тотожних суспільних відносин, що охороняються комплексом адміністративно-правових норм. **13.** Різновид умислу, котрий характеризується тим, що особа усвідомлює протиправний характер свого діяння, передбачає шкідливі наслідки та бажає їх настання.

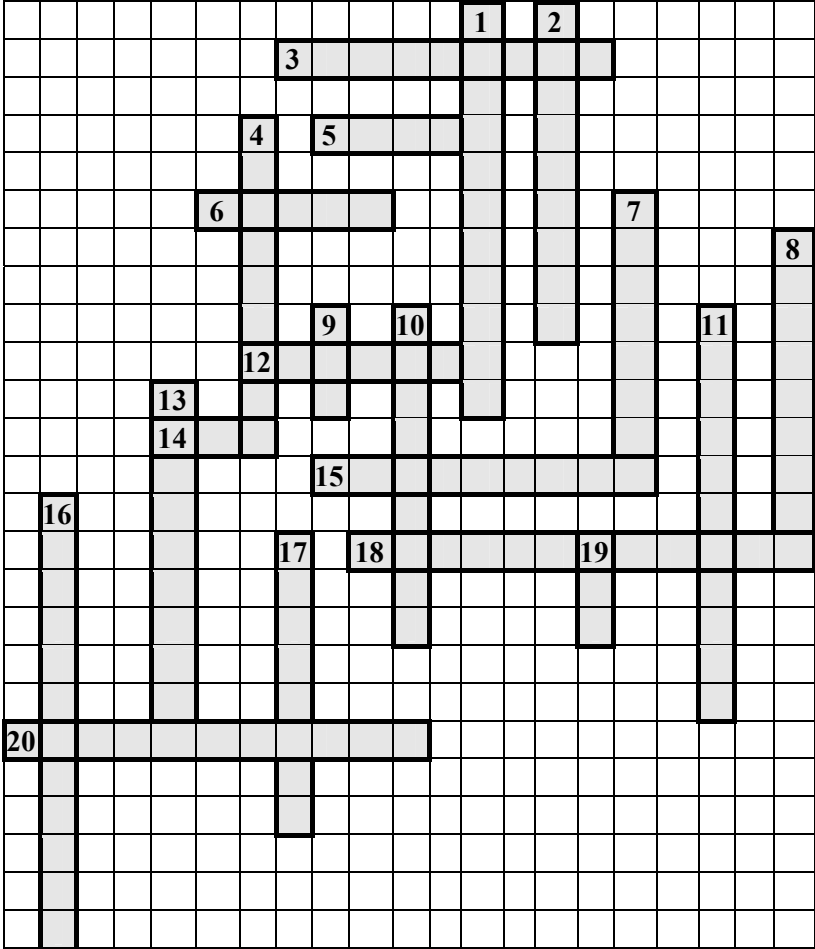

Відгадайте кросворд
“Система та види адміністративних стягнень. Правила
і строки накладення адміністративних стягнень”

По горизонталі: **3.** Позбавлення якого суб’єктивного права пов’язане із накладенням такого адміністративного стягнення, як конфіскація? **5.** Грошове стягнення. **6.** Найсуворіший захід адміністративного стягнення. **12.** Вид суспільних відносин, в яких перебуває суб’єкт, що підлягає такому виду адміністративного стягнення, як виправні роботи. **14.** Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. **15.** Якою визначається обставина продовження протиправної поведінки після попередження про її припинення? **18.** Вид адміністративного стягнення, яке полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. **20.** Вилучення якого документа свідчить про позбавлення спеціального права водія?

По вертикалі: **1.** Вид адміністративного стягнення, що полягає в примусовій безоплатній передачі майна у власність держави. **2.** Міра покарання суб’єкта адміністративного правопорушення. **4.** Який вид доходу громадянина зазнає відрахувань до 20% у дохід держави? **7.** Форма, в якій виноситься попередження. **8.** Мета застосування адміністративного стягнення, передбачена ст. 23 КУпАП. **9.** Який орган уповноважений накладати таке адміністративне стягнення, як виправні роботи? **10.** Стягнення, яке накладається поряд із основним, що має на меті усунення умов для подальшого вчинення адміністративного правопорушення. **11.** Аналогія судимості в кримінальному праві. **13.** Який вид безоплатних суспільно корисних робіт передбачений законодавством для виконання правопорушником у вільний від роботи, навчання час? **16.** Суб’єкти, до яких не можна застосовувати адміністративні стягнення з при-

чин недосягнення ними певного віку. **17.** Суб'єкт, який не підлягає такому виду адміністративного стягнення, як видворення за межі держави. **19.** Скільки місяців передбачає загальний строк давності притягнення до адміністративної відповідальності?

З М І С Т

(Увага. Нумерація тем практичних занять здійснюється відповідно до нумерації, що наведена у шкалі загального розрахунку годин лекцій. За низкою лекційних тем проводиться 2 практичні заняття. Вони “розбиті” на підтеми та означені таким чином, наприклад: Тема 5. Заняття 1.; Тема 5. Заняття 2. У цьому змісті вказується тільки назва підтеми (якщо за темою 2 заняття), а не повна назва теми відповідного змістового модуля).

1. Вступ.....	3
2. Програма навчальної дисципліни “Адміністративне право”.....	6
3. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	15
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	17
Тема 1. Предмет, метод і система адміністративного права.....	17
Тема 2. Державне управління і виконавча влада.....	20
Тема 3. Адміністративно-правові норми та відносини.....	21
Тема 4. Громадяни – суб’єкти адміністративного права.....	24
Тема 5. Заняття 1. Органи виконавчої влади.....	26
Тема 5. Заняття 2. Органи місцевого самоврядування, громадські об’єднання та політичні партії.....	29
Тема 6. Державна служба в Україні.....	32
Тема 7. Форми та методи державного управління, їх види.....	34
Тема 8. Правові акти державного управління.....	36
Тема 9. Заняття 1. Загальне поняття “адміністративний примус в Україні”.....	38
Заняття 2. Заходи адміністративного запобігання та адміністративного припинення.....	40
Тема 10. Заняття 1. Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи.....	42
Заняття 2. Адміністративне правопорушення, його склад.....	46
Тема 11. Заняття 1. Система та види адміністративних стягнень.....	48
Заняття 2. Правила і строки накладення адміністративних стягнень.....	47

Тема 12. Заняття 1. Адміністративний процес: зміст і загальні риси. Структура адміністративного процесу.....	49
Заняття 2. Види проваджень в адміністративних справах.....	51
Тема 13. Заняття 1. Завдання та порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення.....	53
Заняття 2. Стадії та сторони в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, їх права та обов'язки.....	55
Тема 14. Заняття 1. Адміністративна юстиція в Україні. Становлення та розвиток.....	57
Заняття 2. Правові засади адміністративного судочинства.....	59
Тема 15. Способи забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні: загальна характеристика....	61
Тема 16. Контроль у державному управлінні.....	63
Тема 17. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні.....	65
Тема 18. Заняття 1. Адміністративно-правові режими.....	67
Заняття 2. Дозвільно-ліцензійна діяльність в Україні.....	69
Тема 19. Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурною сферою та адміністративно-політичною діяльністю.....	71
5. Контроль знань студентів.....	76
6. Критерії оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни “адміністративне право”.....	78
7. Самостійна робота студентів.....	85
8. Індивідуальна робота студентів.....	86
9. Програмні питання з навчальної дисципліни “Адміністративне право”.....	87
10. Додатки.....	91
11. Зміст.....	95

Навчальне видання

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

(галузь знань 08 “Право”,
напрямок підготовки 081 “Право”,
перший (бакалаврський) освітній рівень)

**для студентів 2 курсу
денної форми навчання**

Укладачі: БИТЯК Юрій Прокопович,
ГАРАЩУК Володимир Миколайович,
БАЛАКАРСЬКА Ірина Миколаївна,
БІЛЕНСЬКА Дарина Олегівна,
БОЙКО Ірина Володимирівна,
ЗЕЛІНСЬКА Яна Сергіївна,
ЗИМА Олександр Тарасович,
ІГНАТЧЕНКО Ірина Георгіївна,
КОВТУН Марина Сергіївна,
ЛУЧЕНКО Дмитро Валентинович,
МАРЧЕНКО Олена Олександрівна,
МАТЮХІНА Наталія Петрівна,
ПИСАРЕНКО Надія Борисівна,
РЯБЧЕНКО Ярослава Степанівна,
СОЛОВІЙОВА Ольга Миколаївна,
СЬОМІНА Валентина Анатоліївна,
ФЕДЧИШИН Сергій Анатолійович,
ЧЕРВЯКОВА Олена Борисівна,
ШУЛЬГА Марія Герасимівна,
ТОПОРКОВА Ніна Петрівна

Відповідальний за випуск *В. М. Гаращук*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп'ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2016

Підп. до друку .2016. Формат 60x84 ¹/₁₆.

Вид. № 143. Зам. № 143.

вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.